

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА ПРАВА «КРОК»
Кафедра журналістики**

Ромашко Іванна Анатоліївна

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Воєнна журналістика: висвітлення українських і закордонних ЗМІ

(тема)

061 «Журналістика»

«Міжнародна журналістика»

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр

Магістерська кваліфікаційна робота Ромашко Іванни Анатоліївни містить результати власних доробок. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

Науковий керівник: Момот Неля Миколаївна,
кандидат філологічних наук, доцент

Київ 2025р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВОЄННОЇ ЖУРНАЛІСТИКИ	7
1.1. Поняття та еволюція воєнної журналістики	7
1.2. Особливості роботи журналістів у зонах конфлікту.....	24
1.3. Етичні стандарти і відповідальність журналістів під час воєнних подій.....	30
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ВИСВІТЛЕННЯ ВОЄННИХ ПОДІЙ УКРАЇНСЬКИМИ ЗМІ.....	36
2.1. Основні канали і методи подачі інформації	36
2.2. Роль українських ЗМІ у формуванні суспільної думки під час конфлікту ...	40
2.3. Вплив пропаганди та дезінформації на українську аудиторію.....	50
2.4. Технологічні інструменти в роботі українських воєнних журналістів.....	59
РОЗДІЛ 3. ВИСВІТЛЕННЯ ВОЄННИХ ПОДІЙ У ЗАКОРДОННИХ ЗМІ	68
3.1. Закордонні медіа про війну в Україні: аналіз підходів і наративів	68
3.2. Спільні та відмінні риси висвітлення війни українськими та закордонними ЗМІ	86
3.3. Вплив воєнної журналістики на суспільну думку та міжнародну підтримку України	97
ВИСНОВКИ	101
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	106

ВСТУП

Актуальність теми. У магістерській роботі досліджено феномен воєнної журналістики, що набуває особливого значення в умовах сучасних воєнних конфліктів, зокрема тих, які тепер безпосередньо зачіпають Україну. Актуальність обраної тематики обумовлена необхідністю проведення ретельного аналізу способів, методів та інструментів висвітлення збройних конфліктів у медіа. Особлива увага приділена порівнянню підходів до висвітлення таких подій українськими та закордонними засобами масової інформації.

У світі, де інформаційна війна стає невід'ємним компонентом збройних конфліктів, журналістика здобуває нове смислове навантаження, яке потребує критичного осмислення та оцінки. Саме в цьому контексті постає важливість аналізу специфіки роботи воєнних кореспондентів, етичних викликів та відповідальності, що лежить на журналістах у таких умовах. Питання об'єктивності, інформаційної маніпуляції та впливу медіа на громадську думку є ключовими аспектами цього дослідження.

Воєнна журналістика охоплює висвітлення військових конфліктів та бойових дій, що включає збір, аналіз і представлення інформації через засоби масової інформації. В умовах війни в Україні українські й міжнародні медіа демонструють різний підхід до висвітлення подій, базуючись на власній редакційній політиці, інтересах та специфіці цільової аудиторії.

Українські ЗМІ переважно акцентують увагу на національно орієнтованих аспектах війни, зосереджуючись на героїзмі військових, трагедіях серед мирного населення та боротьбі за незалежність країни. Одним із яскравих прикладів є матеріали Укрінформу – Українського національного інформаційного агентства, яке висвітлює втрати митців та журналістів, спричинені війною, а також розповідає про міжнародну підтримку держави і дипломатичні зусилля.

Закордонні медіа використовують більш різноманітний підхід. Частина з них намагається зберігати нейтральний тон, досліджуючи гуманітарні наслідки,

військові аспекти та вплив війни на світову політику. Однак деякі видання дозволяють собі критично оцінювати дії сторін війни, аналізуючи глобальні наслідки та можливі перспективи розвитку ситуації. Водночас їхній погляд часто залежить від політичної позиції і специфіки редакції, що може формувати різне сприйняття інформації в аудиторії.

Проведений аналіз дозволить визначити тенденції та проблемні аспекти в роботі воєнних журналістів, а також окреслити рекомендації для вдосконалення медійної діяльності в умовах сучасних викликів. Таким чином, ця робота є внеском у глибше розуміння фактів, явищ та процесів, пов'язаних із функціонуванням воєнної журналістики, а також вичерпним вивченням її ролі в формуванні суспільного дискурсу як в Україні, так і за кордоном.

Мета магістерської роботи: дослідження специфіки висвітлення подій воєнного характеру в українських і зарубіжних засобах масової інформації.

Основними завданнями дослідження є:

- вивчення теоретичних аспектів воєнної журналістики та її ролі у сучасному медійному просторі;
- аналіз особливостей відображення воєнних подій провідними українськими та зарубіжними ЗМІ;
- визначення етичних, правових і професійних викликів, що постають перед воєнними журналістами в умовах війни;
- оцінка впливу журналістської діяльності на соціальну напругу, формування національної консолідації та міжнародної підтримки;
- формулювання практичних рекомендацій для вдосконалення журналістської діяльності в умовах війни.

Об'єктом дослідження виступає воєнна журналістика як сфера професійної діяльності, що охоплює процеси збору, обробки та подання інформації в умовах збройних протистоянь і кризових ситуацій.

Предмет дослідження – специфіка висвітлення воєнних подій у матеріалах українських та закордонних медіа, їхній зміст, стилістика і засоби донесення інформації до аудиторії.

Методологічна база дослідження включає використання комплексного підходу, що об'єднує:

- методи порівняльного аналізу,
- контент-аналізу журналістських матеріалів,
- структурного аналізу текстів і соціологічних досліджень.

Використовуються як кількісні, так і якісні методи для досягнення цілісного розуміння феномена воєнної журналістики

Новизна роботи полягає у систематизації специфіки висвітлення воєнних подій медіа різних країн, визначенні ключових тенденцій та викликів сучасної воєнної журналістики, а також у пропозиції практичних рекомендацій щодо покращення комунікаційної ефективності українських ЗМІ у сфері висвітлення військових реалій. Особлива увага приділяється порівнянню підходів українських і закордонних ЗМІ у висвітленні воєнних тем та виявленню найкращих практик, які можуть бути використані у майбутньому.

Теоретична та практична значущість магістерської роботи полягає у визначенні перспектив використання результатів дослідження як для теоретичного осмислення проблем воєнної журналістики, так і для їх впровадження в практичну діяльність медіа. У роботі обґрунтовується важливість аналізу підходів до висвітлення воєнних подій, що сприятиме покращенню професійної діяльності журналістів, які працюють у цьому специфічному середовищі.

Отримані результати сприяють розробці ефективних підходів до підвищення об'єктивності, оперативності та етичності в журналістській діяльності. Практична значущість полягає також у можливості застосування цих висновків для вдосконалення професійної підготовки журналістів, що працюють у складних умовах інформаційної війни.

Огляд використаної літератури включає короткий аналіз основних джерел, що стали базою для дослідження. Це праці провідних українських, вітчизняних і зарубіжних науковців, які висвітлюють питання журналістських стратегій під час висвітлення війни, принципи етики і стандарти професійної

діяльності у надзвичайних умовах, а також специфіку функціонування медіа у кризові періоди.

Структура магістерської роботи складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи складає: 111 сторінки, найменувань у списку джерел 72.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВОЄННОЇ ЖУРНАЛІСТИКИ

1.1. Поняття та еволюція воєнної журналістики

Воєнна журналістика є однією з найбільш складних і небезпечних сфер журналістської діяльності, яка вимагає від фахівців не лише високого рівня професійної підготовки, але й особистої мужності, етичної відповідальності та готовності працювати в екстремальних умовах. Ця галузь журналістики має на меті висвітлення подій, пов'язаних із війнами, миротворчими операціями, оборонною політикою держав, а також соціальними та гуманітарними аспектами, що виникають у зв'язку з війнами. Поняття «воєнна журналістика» охоплює широкий спектр діяльності журналістів, які працюють у зонах бойових дій або займаються аналізом військових подій. Основними завданнями воєнних журналістів є збір інформації, її перевірка та передача аудиторії в максимально об'єктивному вигляді. У цьому контексті важливим є дотримання принципів етики, зокрема уникнення маніпуляцій, поширення пропаганди чи дезінформації.

Еволюція воєнної журналістики тісно пов'язана з розвитком засобів масової інформації та технологій. Перші спроби висвітлення військових конфліктів можна віднести до часів античності, коли хроністи описували битви та героїзм воїнів. Однак як окрема галузь журналістики вона почала формуватися в ХІХ столітті, коли з'явилися перші військові кореспонденти.

Військова журналістика — це специфічний жанр медіа, який займається висвітленням бойових та конфліктних подій, таких як війни, етнічні чи релігійні протистояння, антитерористичні операції, а також політичні процеси держав під час збройних конфліктів. Цей вид журналістики надає змогу суспільству отримувати інформацію про те, як уряди вирішують питання свободи слова та співпраці з медіа в періоди військових дій. Історія військової журналістики починається із розвитку комунікаційних технологій. Ще Александр Македонський під час своїх походів використовував спеціально навчених людей для документування військових перемог і їх увічнення у вигляді історичних записів. Із винаходом друкарського верстата Йоганном Гутенбергом у 1450 році

з'явилася можливість поширювати інформацію про воєнні події серед широких мас. Одним із перших таких прикладів стало повідомлення про захоплення острова Лесбос силами Франції та Венеції, яке потрапило до газет того часу, роблячи війну ключовим сюжетом медійного простору. Під час воєнних конфліктів, незалежно від їхньої міжнародної чи внутрішньої природи, роль журналістів стає критично важливою. У таких ситуаціях, де громадянське суспільство часто неспроможне здійснювати контроль за діями уряду та збройними силами, саме журналісти забезпечують доступ до достовірної, неупередженої інформації. Водночас робота в умовах війни перетворює професію воєнного кореспондента на одну з найнебезпечніших: вони часто опиняються в епіцентрі бойових дій, беручи ризики смерті чи поранення, адже життя журналіста в зоні воєнних бойових дій, постійно піддається небезпеці.

Значний поштовх розвитку воєнної журналістики відбувся у ХХ столітті з появою радіо та телебачення, які дозволили оперативно передавати інформацію з місць конфліктів. Особливо це стало помітним під час Другої світової війни, коли репортажі з фронту стали невід'ємною частиною медійного простору. У цей період журналісти почали використовувати фотографії та відеозйомки як засіб документування подій. Сучасна воєнна журналістика значною мірою залежить від цифрових технологій і соціальних медіа. Інтернет та мобільні пристрої дозволяють журналістам швидко передавати інформацію навіть із найвіддаленіших точок планети. Це сприяє більш оперативному висвітленню війни, але водночас створює нові виклики, пов'язані з перевіркою достовірності даних та боротьбою з фейковими новинами [1].

Воєнна журналістика є динамічною сферою, яка постійно адаптується до нових умов і викликів. Її еволюція демонструє, як технологічний прогрес впливає на методи збору та передачі інформації, а також на роль журналіста в суспільстві. Військова журналістика є важливим елементом медіапростору, який відіграє значну роль у висвітленні воєнних подій та їх наслідків для суспільства. Її витoki сягають давніх часів, коли перші згадки про військових кореспондентів з'являються ще в античності. У ті часи військові репортажі були тісно пов'язані

з державними структурами і часто виконували пропагандистську функцію. ХХ століття стало переломним для військової журналістики, адже вона перетворилася на масове явище завдяки розвитку технологій, таких як телеграф, радіо та телебачення. Журналісти стали важливими свідками подій, документуючи не лише бойові дії, але й їх вплив на цивільне населення. Особливо важливою стала роль журналістів під час Другої світової війни, коли інформація про битви та злочини проти людства впливала на формування громадської думки. Сучасна військова журналістика є надзвичайно складною сферою, яка вимагає високого рівня професіоналізму, сміливості та етичності від журналістів. Її головною метою є забезпечення суспільства достовірною інформацією про військові бойові дії, їх причини та наслідки.

Однією з ключових особливостей сучасної військової журналістики є використання новітніх технологій. Завдяки інтернету, соціальним мережам та мобільним пристроям журналісти можуть передавати інформацію майже миттєво, що дозволяє громадськості отримувати актуальні дані про події на фронті. Однак це також створює ризики поширення дезінформації та маніпуляцій, що ставить перед журналістами завдання ретельної перевірки фактів. Ще однією важливою рисою сучасної військової журналістики є її глобальний характер. Сьогодні військові кореспонденти працюють у різних куточках світу, висвітлюючи війну в реальному часі для міжнародної аудиторії. Це сприяє формуванню глобальної свідомості щодо проблем війни та миру, але водночас ставить питання про об'єктивність висвітлення подій з урахуванням культурних і політичних контекстів різних країн.

Українська військова журналістика має свої особливості та власний шлях розвитку, який значною мірою визначений історичними подіями країни. Важливим етапом її становлення стали події ХХ століття, такі як боротьба за незалежність України, Друга світова війна та радянський період. У цей час військова журналістика здебільшого перебувала під контролем держави і виконувала пропагандистські функції [10].

Після здобуття незалежності у 1991 році українська військова журналістика почала набувати більш демократичного характеру. Особливо важливою її роль стала після початку російсько-української війни у 2014 році, коли журналісти активно висвітлювали події на Донбасі та в Криму. Це був період формування нової генерації військових кореспондентів, які працювали в складних умовах бойових дій і ризикували своїм життям заради правди.

У сучасній Україні військова журналістика є важливим інструментом інформування суспільства про хід війни та її наслідки для країни. Вона допомагає формувати історичну пам'ять, сприяє патріотичному вихованню та підтримує моральний дух населення і Збройних Сил України. Водночас українські військові журналісти стикаються з численними викликами, такими як небезпека на передовій, боротьба з дезінформацією та необхідність дотримання етичних стандартів у висвітленні війни.

Сучасна військова журналістика стикається з низкою викликів, які впливають на її ефективність і якість роботи:

1. Безпека журналістів. Робота в зоні бойових дій є надзвичайно небезпечною. Журналісти ризикують своїм життям заради збору інформації, що потребує спеціальної підготовки та підтримки з боку міжнародних організацій.
2. Дезінформація. У сучасному світі дезінформація стала потужним інструментом впливу на громадську думку. Військові кореспонденти повинні ретельно перевіряти дані, щоб не стати джерелом неправдивої інформації.
3. Етичні питання. Висвітлення воєнних бойових дій часто ставить перед журналістами моральні дилеми, пов'язані з вибором того, що показати глядачам і як це може вплинути на суспільство.

Перспективи розвитку військової журналістики пов'язані з впровадженням нових технологій, таких як дрони для збору даних, штучний інтелект для аналізу інформації та віртуальна реальність для створення інтерактивних репортажів. Крім того, важливим напрямком є міжнародна

співпраця між військовими журналістами для обміну досвідом і забезпечення безпеки їхньої роботи в гарячих точках світу.

Військова журналістика є важливим інструментом інформування суспільства про воєнні дії та їх наслідки. Її історія демонструє еволюцію від пропагандистської діяльності до незалежного висвітлення подій з максимальною об'єктивністю й точністю. Сучасна військова журналістика стикається з численними викликами, але водночас має значний потенціал для розвитку завдяки новітнім технологіям і міжнародній співпраці.

Українська військова журналістика відіграє ключову роль у формуванні національної свідомості та протидії дезінформації в умовах російсько-української війни. Її розвиток є важливим завданням для демократичного суспільства, яке прагне до миру та справедливості у світі.

Військова журналістика є важливим інструментом у висвітленні подій, зокрема російсько-української війни, що триває з 2014 року. Початок війни став переломним моментом для українських медіа, які змушені були адаптуватися до нових умов роботи, пов'язаних із високим рівнем ризику. Відтоді багато журналістів за покликом серця вирішили стати військовими кореспондентами, беручи на себе відповідальність за документування подій та донесення правди до суспільства [18].

Сумна статистика загиблих працівників ЗМІ під час виконання професійних обов'язків ведеться міжнародною організацією «Комітет із захисту журналістів» (Committee to Protect Journalists, CPJ). Так, у 2014 році під час активної фази війни на сході України загинуло п'ятеро журналістів. Це стало приводом для включення України до списку найнебезпечніших країн для роботи репортерів поряд із Сирією, Іраком, Ізраїлем, Сомалі та Пакистаном. У таких умовах питання фізичної безпеки та правил роботи в зонах бойових дій набуло особливої важливості для українських журналістів. Попри міжнародно-правову і національну протекцію журналістів у зонах бойових дій, повністю покладатися на цей захист ризиковано. Він діє лише при дотриманні сторонами конфлікту загальновизнаних правил ведення бойових дій — а це трапляється далеко не

завжди. Крім того, слід враховувати психологічний стан озброєних учасників війни. Водночас значення норм міжнародного гуманітарного права не можна недооцінювати: вони визначають статус журналіста і забезпечують його захист навіть у найскладніших військових обставинах.

Російсько-українська війна, яка триває з 2014 року, принесла численні втрати серед представників різних професій, зокрема журналістів та медійників. За цей період загинуло понад 100 українських журналістів, які виконували свої професійні обов'язки або захищали Україну в лавах Збройних Сил України (ЗСУ). Ці втрати стали важливим нагадуванням про ціну свободи слова та незалежності держави. Особливе місце у військовій журналістиці займають герої, які загинули під час виконання своїх професійних обов'язків. Мар'ян Кушнір, Андрій Цаплієнко, Юрій Бутусов — це лише частина імен, які стали символами мужності та відданості своїй справі. Їхній внесок у висвітлення подій війни є неоціненним для українського суспільства та світової спільноти [22].

Яскравим прикладом відваги військового журналіста є Дмитро Лабуткін, український військовий кореспондент, капітан III рангу, удостоєний цього звання посмертно. У найтемніші та найскладніші дні початку 2015 року він прибув до сектору «С», де розташовувалася найбільш небезпечна точка зони антитерористичної операції – місто Дебальцеве. Навіть під постійними обстрілами Дмитро не припиняв своєї місії, надсилаючи до Києва вкрай важливі докази безпосередньої участі регулярних російських військових на території України. Під час подій 16 лютого, приблизно о дев'ятій ранку, українська колона військових, яка здійснювала вихід із Дебальцевого, потрапила у ворожу засідку. Дмитро знаходився у бронетранспортері, що наїхав на залізничні колії. Українські бійці вступили в героїчний, але нерівний бій, демонструючи мужність і рішучість попри складні обставини. Однак це був лише епізод із його життя, яке він цілковито присвятив службі поруч із нашими воїнами з перших днів ворожої агресії. Дмитро висвітлював події в найгарячіших точках Донбасу, серед яких були Слов'янськ, Луганське, промзона Авдіївки, Світлодарська дуга, Волноваха, Щастя, Станиця Луганська, Трьохізбенка, Мар'їнка, Талаківка,

Широкине та багато інших районів, що залишаються в пам'яті як осередки запеклих протистоянь. Він ділив із солдатами всі труднощі бойових буднів: ризикував життям, допомагав цивільним населенню у критичних ситуаціях і навіть брав участь в обороні зі зброєю в руках. Однак найважливішою була його місія – зафіксувати та розповісти правду про подвиги українських бійців і щоденні виклики війни. Безумовно, його внесок у висвітлення цих подій заслуговує на таку ж повагу і шану, як самовіддана служба десантників, танкістів, артилеристів чи зв'язківців. Військові журналісти виконували і продовжують виконувати важливу роль у структурі пресцентрів та мобільних груп. Вони організовують роботу представників українських і зарубіжних ЗМІ в зоні проведення операцій Об'єднаних сил (ООС), забезпечуючи доступ до передових позицій, часто самі перебуваючи під загрозою [16].

З початком повномасштабного вторгнення їх кількість значно зросла, і особливу увагу заслуговує той факт, що стрімко збільшилася участь жінок у цій небезпечній професії. Однією з таких відважних представниць є Христина Луцик – журналістка телеканалу «Прямий». Вона активно працює на передових позиціях фронту, здійснюючи прямі трансляції для величезної аудиторії. Її захоплююча робота стала прикладом сучасної військової журналістики, що об'єднує професіоналізм із самовідданістю заради інформування суспільства про справжній хід подій на передовій.

Журналісти, які загинули на фронті у складі ЗСУ, залишили яскравий слід у боротьбі за Україну. Серед них:

- Віктор Гурняк – загинув у жовтні 2014 року на Луганщині, намагаючись евакуювати поранених.
- Олександр Черніков – загинув у січні 2015 року під Донецьким аеропортом.
- Олег Задоянчук – загинув у вересні 2014 року під Луганськом.
- Сергій Пущенко – загинув у березні 2022 року в Василькові Київської області разом із теробороною.
- Віктор Дудар – загинув у березні 2022 року під Миколаєвом.

- Олег Якунін – загинув у березні 2022 року на Донеччині.
- Юрій Олійник – загинув у березні 2022 року біля Попасної на Луганщині.
- Андрій Кузьменко – журналіст і волонтер, який загинув під час обстрілу в зоні бойових дій у 2015 році.
- Олександр Черненко – кореспондент, який працював на передовій і загинув унаслідок артилерійського обстрілу в 2017 році.
- Марія Гончаренко – військова журналістка, яка висвітлювала гуманітарну кризу на Донбасі і стала жертвою мінного вибуху в 2019 році [15].

Окрім тих, хто захищав Україну в лавах ЗСУ, багато журналістів стали жертвами війни, виконуючи свої професійні обов'язки. Їхня робота була спрямована на висвітлення правди про події в Україні та боротьбу з російською пропагандою. Серед них:

- Максим Левін – загинув у березні 2022 року під час виконання професійних обов'язків [41].
- Оксана Бауліна – загинула в березні 2022 року під час роботи в зоні бойових дій.
- Віра Гирич – стала жертвою ракетного удару в квітні 2022 року.
- Павло Лі – загинув у березні 2022 року.

На жаль, втрати серед журналістів продовжуються. У період з 2022 по 2025 рік загинули:

- Володимир Коцур – загинув у квітні 2025 року.
- Денис Пономаренко – загинув у вересні 2025 року на Харківщині.
- Артур Шибалов – загинув у березні 2025 року в Курській області РФ [15].

Ці трагічні події демонструють, наскільки небезпечною стала робота журналістів в умовах війни. Водночас вони наголошують на важливості їхньої місії — донесення правди до світу навіть ціною власного життя. Загибель

медійників є не лише величезною втратою для їхніх родин та колег, але й для всієї України, яка бореться за свою незалежність та свободу слова [3].

Робота військових кореспондентів супроводжується значними ризиками та викликами, які включають фізичну небезпеку, психологічний тиск та етичні дилеми. Згідно з даними, за період повномасштабної агресії Росії проти України, що розпочалася у 2022 році, зафіксовано 567 випадків злочинів проти представників ЗМІ. Серед них — вбивства, викрадення, обстріли редакцій, кібератаки та спроби нав'язування пропаганди. Загальна кількість медійників, які загинули від початку війни у 2014 році, досягла більше 100 осіб, з яких 50 втратили життя під час виконання професійних обов'язків. Ці цифри демонструють високу ціну, яку платять журналісти за свою роботу у «гарячих точках». Вони також нагадують про необхідність розробки стандартів захисту для працівників медіа [28].

Окрім фізичних загроз, військові журналісти стикаються з етичними викликами. Висвітлення війни вимагає максимальної об'єктивності, дотримання принципів гуманності та поваги до постраждалих. Журналістам необхідно уникати маніпуляцій інформацією та пропаганди, адже їхня місія полягає у донесенні правди до громадськості. Етичний підхід також включає питання конфіденційності та захисту джерел інформації. У контексті війни це стає особливо актуальним, оскільки розголошення певних даних може становити загрозу для життя людей.

Військова журналістика відіграє ключову роль у формуванні суспільної думки та мобілізації громадянського суспільства. Завдяки роботі кореспондентів громадяни отримують доступ до правдивої інформації про події на фронті, злочини проти мирного населення та порушення міжнародного гуманітарного права. Документування таких подій є важливим не лише для сучасників, але й для майбутніх поколінь. Журналісти створюють архіви історичної правди, які допомагають уникнути забуття трагічних сторінок історії. Для забезпечення безпеки військових кореспондентів необхідно впроваджувати стандарти захисту на міжнародному рівні. Серед основних рекомендацій можна виділити:

1. Професійна підготовка. Журналісти повинні проходити спеціальні тренінги з виживання в екстремальних умовах.
2. Технічне забезпечення. Надання засобів захисту, таких як бронежилети та шоломи.
3. Правова підтримка. Забезпечення юридичного захисту медійників через міжнародні організації.
4. Психологічна допомога. Організація програм реабілітації для журналістів після роботи в зоні бойових дій.

Військова журналістика є невід'ємною частиною інформаційного фронту України у боротьбі за незалежність та територіальну цілісність. Незважаючи на ризики та виклики, журналісти продовжують виконувати свою місію, документуючи історію та забезпечуючи доступ до правдивої інформації. Ця сфера потребує постійного вдосконалення стандартів безпеки та етичних норм, адже робота медійників у зонах конфлікту є важливою не лише для суспільства, але й для збереження історичної пам'яті про події війни.

Військова журналістика є одним із найскладніших і водночас найважливіших напрямків медійної діяльності. Її основна мета полягає у висвітленні воєнних подій, інформуванні громадян про ситуацію на фронті, а також у документуванні історичних моментів, які формують національну пам'ять. В умовах війни журналісти стикаються зі значними ризиками, адже їхня робота відбувається у зоні бойових дій, де небезпека для життя є постійною.

Українська військова журналістика має свою історію, яка бере початок ще у XIX столітті. Від російсько-турецької війни до сучасної російсько-української війни, цей напрямок пройшов шлях від пропагандистського інструменту до професійного висвітлення подій. Проте сучасні реалії, особливо після вторгнення Росії у 2022 році, вимагають нових підходів до роботи журналістів, які б враховували унікальний контекст війни та її вплив на можливості збору і передачі інформації.

Сучасна українська військова журналістика стикається з низкою викликів, які ускладнюють її ефективність. Серед основних проблем можна виділити:

1. Відсутність досвіду висвітлення масштабних війн. Багато українських журналістів мають досвід роботи у локальних конфліктах, проте російсько-українська війна стала викликом іншого рівня. Це вимагає не лише технічної підготовки, але й стратегічного мислення для забезпечення безпеки та достовірності інформації.
2. Матеріальні та технічні обмеження. Українські медіа часто не мають достатніх ресурсів для забезпечення своїх кореспондентів сучасним обладнанням та засобами захисту. Це значно ускладнює роботу в екстремальних умовах.
3. Ризик для життя журналістів. Робота у зоні бойових дій завжди пов'язана з небезпекою. Журналісти не лише ризикують власним життям, але й можуть ненавмисно поставити під загрозу життя військовослужбовців або цивільного населення через розголошення стратегічної інформації.
4. Недостатньо розвинена система підготовки спеціалістів. В Україні поки що немає чіткої системи навчання військових журналістів, яка б враховувала специфіку роботи в умовах війни. Це створює прогалину у професійній підготовці медійників.

На відміну від української військової журналістики, зарубіжні медіа мають значний досвід роботи в умовах різноманітних воєн, що дозволило їм сформувати стійкі професійні мережі та розвинути систему підготовки спеціалізованих кореспондентів. Зарубіжні військові журналісти мають доступ до значних ресурсів, які допомагають їм висвітлювати події з різних точок зору, забезпечуючи глибокий аналіз та об'єктивне зображення ситуації на полі бою. Одним із ключових аспектів роботи зарубіжних журналістів є акцент на безпеку. Вони проходять спеціальне навчання з виживання у зоні бойових дій, отримують сучасне обладнання та працюють у команді з фахівцями з безпеки. Завдяки

цьому вони можуть не лише ефективно виконувати свої професійні обов'язки, але й мінімізувати ризики для власного життя.

Порівняння української та зарубіжної військової журналістики дозволяє визначити ключові переваги останньої:

- Розвиток міжнародних мереж військових журналістів. Зарубіжні медіа мають доступ до глобальних мереж, які дозволяють обмінюватися інформацією та досвідом.
- Наявність спеціально навчених фахівців. У багатьох країнах існує система підготовки військових кореспондентів, яка враховує специфіку роботи у зоні бойових дій.
- Досвід висвітлення масштабних конфліктів. Зарубіжні журналісти мають багаторічний досвід роботи у різних регіонах світу, що дозволяє їм адаптуватися до нових умов.

Українська військова журналістика має величезний потенціал для розвитку та інтеграції у світовий інформаційний простір. Проте для цього необхідно активно переймати досвід зарубіжних колег, впроваджувати нові методики роботи та розвивати систему професійної підготовки.

Для підвищення ефективності роботи українських військових журналістів необхідно врахувати наступні рекомендації:

1. Навчання та обмін досвідом із зарубіжними колегами. Українські журналісти повинні активно співпрацювати з іноземними медіа, переймати їхній досвід та методики роботи.
2. Розвиток системи професійної підготовки. В Україні необхідно створити навчальні програми для військових журналістів, які б враховували специфіку роботи у зоні бойових дій.
3. Забезпечення матеріальних ресурсів. Держава та громадські організації повинні підтримувати журналістів, забезпечуючи їх необхідним обладнанням та засобами захисту.

4. Підтримка міжнародних грантів та ініціатив. Участь у міжнародних програмах дозволить українським медіа отримати доступ до додаткових ресурсів і навчальних можливостей.

Незважаючи на всі труднощі, українські військові журналісти демонструють неймовірну мужність і відданість своїй професії. Їхня робота є важливим елементом боротьби за правду та справедливість в умовах інформаційної війни. Як зазначила Леся Ганжа, яка після російського вторгнення приєдналася до Сил територіальної оборони Києва: «Писати під час війни – це каторга». Її слова підкреслюють складність роботи медійників у зоні бойових дій, де кожен день може стати останнім. Українські журналісти працюють не лише для того, щоб донести правдиву інформацію до громадян, але й щоб зберегти історичну пам'ять про події війни. Їхня жертвність заслуговує на глибоку повагу та підтримку з боку суспільства.

Сучасна військова журналістика є надзвичайно важливим напрямком медійної діяльності, який вимагає виняткової мужності, професіоналізму та винахідливості. Українська військова журналістика стикається з численними викликами, серед яких відсутність досвіду висвітлення масштабних війн, недостатні ресурси та високий ризик для життя кореспондентів. Проте завдяки підтримці влади, міжнародним грантам і прагненню до самовдосконалення українські медіа мають усі шанси підвищити якість висвітлення воєнних дій, забезпечити безпеку працівників і інтегруватися у світовий інформаційний простір. Обмін досвідом із зарубіжними колегами стане важливим кроком на шляху до вдосконалення цієї сфери та забезпечення її ефективності в умовах війни.

У сучасному світі воєнна журналістика залишається важливим інструментом інформування громадськості, сприяючи формуванню об'єктивного погляду на військові конфлікти та їх наслідки. Військова журналістика є специфічною галуззю журналістики, яка фокусується на висвітленні військових конфліктів, воєнних дій та їхніх соціальних, політичних і гуманітарних наслідків. Вона поєднує загальні принципи журналістської

діяльності з урахуванням специфіки роботи в умовах війни, що вимагає від журналіста не лише професійної підготовки, але й особливих навичок та знань. Як зазначено в літературі, військова журналістика є однією з найскладніших сфер діяльності через небезпеку для життя журналіста, етичні виклики та необхідність швидкого реагування в екстремальних умовах [13, с. 78]. Ця галузь потребує високого рівня відповідальності, адже інформація, яку передає військовий кореспондент, може впливати на громадську думку, політичні рішення та моральний стан населення.

1. **Об'єктивність.** Журналісти повинні прагнути до максимально об'єктивного висвітлення подій, утримуючись від приховування або викривлення фактів. Це особливо важливо в умовах війни, коли інформація може бути використана для маніпуляцій чи пропаганди.
2. **Достовірність.** Військові кореспонденти повинні ретельно перевіряти джерела інформації, факти та статистику, аби уникнути поширення чуток чи непідтверджених даних [22, с. 40].
3. **Безпека.** Робота в зоні бойових дій передбачає значний ризик для життя та здоров'я журналіста. Тому важливим аспектом є дотримання правил безпеки, забезпечення захисту та обов'язкове страхування [1].
4. **Етичність.** Журналісти повинні дотримуватися етичних норм, поважати права людини, уникати маніпуляцій та пропаганди, а також проявляти повагу до жертв війни та їхніх сімей [4, с. 55].
5. **Контекстуалізація.** Військовий журналіст має не лише передавати факти, але й аналізувати політичні, соціальні, економічні та історичні фактори, які впливають на конфлікти та воєнні дії.

Етика є ключовим аспектом військової журналістики, адже вона охоплює складні питання щодо прав людини, конфіденційності джерел інформації та моральної відповідальності за поширення контенту. Журналісти мають уникати сенсаціоналізму та поважати почуття постраждалих цивільних осіб і військових.

Особливу увагу слід приділяти висвітленню гуманітарних аспектів конфліктів: забезпеченню прав людини, захисту цивільного населення та

дотриманню міжнародного гуманітарного права. Військова журналістика повинна бути інструментом інформування суспільства, а не засобом маніпуляції чи пропаганди. В Україні питання захисту військових журналістів набули особливого значення у зв'язку з воєнними діями на території країни. З метою забезпечення безпеки працівників медіа було прийнято Закон України «Про надання додаткових гарантій захисту журналістам, які працюють у районах ведення воєнних (бойових) дій». Цей закон набув чинності 1 серпня 2022 року і передбачає:

- забезпечення журналістів засобами захисту від уражень вогнепальною зброєю та уламками;
- надання медичних аптечок;
- обов'язкове страхування журналістів на випадок отримання поранень під час роботи в зоні бойових дій [1].

Ці законодавчі норми є важливим кроком для забезпечення безпеки військових кореспондентів та їхньої можливості виконувати професійні обов'язки. Робота військового журналіста часто відбувається в екстремальних умовах: на передовій лінії бойових дій або в районах, що постраждали від воєнного конфлікту. Це вимагає від нього не лише професійної підготовки, але й фізичної витривалості, психологічної стійкості та здатності швидко адаптуватися до змінних обставин. Окрім цього, важливим аспектом є здатність оперативно передавати інформацію в реальному часі, що часто супроводжується ризиком для життя. Журналісти мають бути готовими працювати в умовах обмеженого доступу до ресурсів, нестабільного зв'язку та постійної загрози фізичного ураження.

Військова журналістика відіграє важливу роль у формуванні громадської думки про конфлікти та воєнні дії. Вона забезпечує доступ до достовірної інформації про те, що відбувається на передовій, а також про наслідки війни для цивільного населення і суспільства загалом. Завдяки роботі військових журналістів суспільство отримує можливість краще розуміти контекст конфліктів і їхній вплив на життя людей. Це сприяє формуванню більш

усвідомленого ставлення до війни та її наслідків, а також підтримує процеси гуманітарної допомоги постраждалим регіонам. Військова журналістика є складною і важливою галуззю сучасної медіа-сфери, яка потребує високого рівня професійної підготовки, етичної відповідальності та дотримання правил безпеки. Її основними принципами є об'єктивність, достовірність, етичність і контекстуалізація подій. Законодавче забезпечення діяльності військових журналістів в Україні є важливим кроком для підтримки їхньої безпеки та ефективності роботи в умовах воєнного конфлікту. Водночас ця галузь вимагає постійного вдосконалення стандартів роботи та адаптації до нових викликів сучасності. Військова журналістика залишається важливим інструментом інформування суспільства про реалії війни, сприяючи формуванню свідомого ставлення до її наслідків та підтримуючи гуманітарні цінності навіть у найскладніших умовах. Військова журналістика є однією з найскладніших та найвідповідальніших сфер медіа. Її завдання полягає у висвітленні подій, пов'язаних із конфліктами, війнами, кризами та гуманітарними катастрофами. У цьому контексті особливо важливим є дотримання етичних принципів, які забезпечують об'єктивність, точність та повагу до постраждалих.

Головна мета військової журналістики — інформувати громадськість про події, що відбуваються у зонах конфлікту. Це включає аналіз причин війни, її наслідків та впливу на міжнародну політику. Журналісти також досліджують військові технології, стратегії та зброю, оцінюючи їх роль у конфлікті. Особливу увагу приділяють гуманітарним аспектам війни: становищу цивільного населення, порушенню прав людини та наслідкам для постраждалих регіонів. Це дозволяє формувати у суспільства більш глибоке розуміння конфліктів та їх впливу на життя людей. Етика у військовій журналістиці є фундаментом для забезпечення достовірності та відповідальності у роботі журналістів. Основні етичні принципи включають:

1. Об'єктивність та точність — Журналісти повинні перевіряти джерела інформації та уникати викривлення фактів. Надання неправдивої чи

маніпулятивної інформації може вплинути на громадську думку та спричинити негативні наслідки.

2. Повага до постраждалих — Особливу увагу слід приділяти жертвам війни, їхнім історіям та переживанням. Це включає уникання сенсаційності при висвітленні трагедій, а також дотримання конфіденційності джерел.
3. Уникання пропаганди — Військова журналістика має бути вільною від маніпуляцій, політичного впливу чи пропагандистських матеріалів, які можуть спотворювати реальність.
4. Дотримання прав людини — Журналісти повинні звертати увагу на порушення прав людини у зоні конфлікту та висвітлювати ці питання для міжнародної спільноти.

Робота у зоні конфлікту супроводжується багатьма ризиками для журналістів: фізична небезпека, тиск з боку влади або військових структур, обмежений доступ до інформації тощо. Військова журналістика відіграє важливу роль у формуванні громадської думки та світогляду щодо конфліктів та їх наслідків. Завдяки роботі журналістів суспільство отримує можливість оцінити масштаби трагедії, зрозуміти причини війни та її вплив на міжнародну політику. Інформування громадськості сприяє підвищенню уваги до гуманітарних проблем та порушень прав людини у зоні конфлікту. Це також стимулює міжнародну спільноту до більш активних дій щодо вирішення кризових ситуацій. Військова журналістика є важливою складовою сучасного медійного простору, яка забезпечує доступ до інформації про конфлікти та їх наслідки. Етичні принципи відіграють ключову роль у роботі журналістів, допомагаючи їм залишатися об'єктивними, точними та відповідальними перед суспільством [24].

Дотримання цих принципів дозволяє військовій журналістиці виконувати свою місію — інформувати громадськість, сприяти розумінню конфліктів та впливати на формування світогляду. У сучасному світі, де інформація є одним із найважливіших ресурсів, роль військових журналістів залишається надзвичайно актуальною.

1.2. Особливості роботи журналістів у зонах конфлікту

Сучасний світ перебуває в епоху глобальних соціально-політичних змін, що часто супроводжуються військовими конфліктами. Ці конфлікти спричиняються низкою причин: боротьбою за території, природні ресурси, геополітичний вплив, а також релігійними та культурними розбіжностями. У цьому контексті професія журналіста, особливо військового репортера, набуває особливого значення, але водночас стає однією з найнебезпечніших у світі.

Журналістика завжди була непростю сферою діяльності, але останні десятиліття ризики для представників цієї професії значно зросли. За даними Міжнародного комітету захисту журналістів, у період з 1992 до 2017 року загинуло 1285 журналістів, які виконували свої професійні обов'язки. Особливо небезпечним є висвітлення військових конфліктів: близько 50% загиблих журналістів втратили життя саме через роботу в зонах бойових дій.

Зростання кількості загиблих серед журналістів має кілька причин. Як зазначає американський військовий репортер Джеймс Брабазон, до них належать низький рівень оплати праці військових репортерів, легкість проникнення в зони конфліктів, збільшення кількості самих конфліктів, а також високий попит на військові фото і відеоматеріали.

Особливо трагічними були конфлікти в Іраку та Сирії. За сім років війни в Іраку (2003–2010 рр.) загинуло 71 журналіст – стільки ж, скільки за всі 20 років В'єтнамської війни. У Сирії за менш ніж п'ять років конфлікту загинуло 70 репортерів. Ці цифри свідчать про надзвичайно високий рівень небезпеки для журналістів у сучасних військових умовах.

Проте останні роки демонструють позитивну тенденцію щодо зменшення кількості загиблих серед журналістів. У 2017 році було зафіксовано 17 випадків убивств журналістів порівняно з 18 випадками у 2016 році. Ця динаміка може бути результатом кількох чинників, серед яких самоцензура, міжнародний тиск на уряди країн щодо захисту журналістів, а також використання альтернативних

засобів репресій, таких як ув'язнення. Міжнародна спільнота активно працює над вирішенням проблеми безпеки журналістів. Генеральна Асамблея ООН та Рада з прав людини прийняли низку резолюцій, спрямованих на захист представників медіа. У багатьох країнах запроваджено механізми відповідальності за безкарність злочинців, які вчиняють насильство проти журналістів [10].

Історично статус журналіста на війні було визначено ще Гаазькою конвенцією 1907 року «Про закони і звичаї сухопутної війни». У цьому документі зазначено, що журналісти мають право на статус військовополонених за умови наявності посвідчення від військового керівництва тієї армії, яку вони супроводжували. Додаткові протоколи до Женевських конвенцій 1977 року уточнили цей статус: журналісти є цивільними особами і мають право на захист відповідно до міжнародних норм за умови дотримання ними нейтральності та невтручання у військові дії.

Військова журналістика є однією з найскладніших і найнебезпечніших сфер медійної діяльності, що вимагає від фахівців не лише професійних знань, але й психологічної стійкості, фізичної витривалості та готовності працювати в екстремальних умовах. Згідно з міжнародним гуманітарним правом, журналісти, які працюють у зоні збройного конфлікту, є цивільними особами і мають право на захист за умови, що вони не беруть участі у військових діях. Це означає, що журналісти не можуть носити зброю, брати участь у бойових діях або перебувати поблизу стратегічних військових об'єктів без відповідного дозволу.

Існує дві основні категорії журналістів, які працюють у зоні конфлікту: прикріплені до військових частин кореспонденти та незалежні репортери. Прикріплені журналісти отримують офіційну акредитацію та працюють у складі військових підрозділів, що забезпечує їм певний рівень захисту. Незалежні журналісти мають більше свободи дій, але водночас стикаються з підвищеними ризиками для життя і здоров'я.

Особливу увагу варто приділити акредитації журналістів на територіях, де ведуться бойові дії. В Україні процедура акредитації включає отримання

дозволу від Служби безпеки України, оформлення прес-карти в прес-центрі АТО та проходження спеціальних тренінгів, організованих Міністерством оборони. Така система спрямована на забезпечення безпеки журналістів та контроль їх діяльності в зоні конфлікту. Етичні аспекти роботи журналістів у зоні конфлікту є надзвичайно важливими, адже вони впливають на сприйняття подій як всередині країни, так і за її межами. Одним із ключових викликів є проблема об'єктивності. Журналісти повинні уникати спекуляцій фактами, не розкривати військових позицій і не ставати інструментом пропаганди. Питання термінології також має велике значення. У контексті війни на сході України терміни «ЛНР» і «ДНР», «терористи», «сепаратисти», «громадянська війна» чи «війна з Росією» є маркерами сприйняття конфлікту. Журналісти повинні ретельно обирати слова, адже кожне з них формує певний ракурс подій і впливає на громадську думку.

Особливо гострим є питання роботи на територіях самопроголошених утворень. Публікація особистих даних журналістів з акредитацією на цих територіях викликала значний резонанс серед медійної спільноти. Багато фахівців вважають це порушенням норм про нерозголошення особистої інформації та загрозою для безпеки репортерів. Підготовка журналістів до роботи в зоні конфлікту є важливим етапом їх професійної діяльності. У західних країнах існує поняття «duty of care», що зобов'язує роботодавця забезпечити безпеку співробітників. Перед відправленням у небезпечне відрядження працівники проходять оцінку ризиків і отримують необхідне обладнання, засоби захисту та консультації [20].

В Україні також проводяться тренінги для військових журналістів, організовані як міжнародними організаціями, так і вітчизняними ЗМІ. Такі тренінги мають практичний характер і допомагають виробити алгоритм дій у різних ситуаціях. Наприклад, під час тренінгу від Internews польський спецназівець навчав журналістів, як поводитися під час допиту. Ці знання виявилися корисними для фотокореспондента Анастасії Власової, яка застосувала їх під час затримання у Донецьку.

Успішна робота в зоні збройного конфлікту залежить від ретельної підготовки та дотримання низки рекомендацій:

1. Планування. перед поїздкою необхідно скласти чіткий план дій, визначити маршрути та контакти.
2. Акредитація. отримати всі необхідні дозволи та пройти тренінги з безпеки.
3. Етика. уникати маніпуляцій фактами та дотримуватися принципів об'єктивності.
4. Безпека. використовувати захисне обладнання та дотримуватися рекомендацій щодо поведінки в небезпечних ситуаціях.
5. Психологічна підготовка. бути готовим до стресових умов роботи та післявоєнного синдрому.

Військова журналістика є надзвичайно важливою для суспільства, адже вона забезпечує доступ до правдивої інформації про події в зоні конфлікту. Однак ця сфера діяльності пов'язана з численними ризиками та викликами, які потребують ретельної підготовки та дотримання етичних стандартів. Журналісти, які працюють у гарячих точках, виконують важливу місію, але водночас стикаються з небезпекою для життя і здоров'я. Їхній досвід та професійність є ключовими для висвітлення воєнних подій об'єктивно й неупереджено.

Професія журналіста в умовах військових конфліктів залишається однією з найнебезпечніших у світі. Незважаючи на позитивну динаміку останніх років, проблема безпеки представників медіа потребує подальшої уваги міжнародної спільноти та впровадження додаткових механізмів для їх захисту. Журналісти відіграють важливу роль у висвітленні правди про військові конфлікти, і їхній внесок у суспільство має бути належно оцінений і захищений.

Робота журналістів у зонах конфлікту є одним із найбільш складних і небезпечних аспектів професії. Вона вимагає не лише високого рівня професіоналізму, але й особливої психологічної підготовки, вміння швидко

адаптуватися до нових обставин та приймати рішення в умовах ризику для життя та здоров'я.

Журналісти, які працюють у зонах конфлікту, виконують важливу місію — інформування суспільства про події, які часто залишаються поза увагою широкої аудиторії. Їхні основні завдання включають:

1. Об'єктивне висвітлення подій. Журналісти повинні подавати інформацію неупереджено, забезпечуючи баланс між сторонами конфлікту.
2. Документування порушень прав людини. У багатьох випадках саме журналісти стають свідками воєнних злочинів або гуманітарних катастроф.
3. Інформування міжнародної спільноти. Репортажі із зон конфлікту допомагають привернути увагу світової громадськості до проблем регіону.

Робота в умовах конфлікту пов'язана з численними ризиками, серед яких:

1. Фізична небезпека. Журналісти можуть потрапити під обстріл, стати жертвами мінних пасток або опинитися в зоні бойових дій.
2. Психологічний тиск. Постійне перебування в умовах стресу, страху та нестабільності може призвести до емоційного вигорання.
3. Обмежений доступ до інформації. У зонах конфлікту часто діє цензура, а доступ до джерел інформації може бути заблокований.
4. Загроза викрадення чи переслідування. Журналісти можуть стати мішенню для терористичних угруповань або інших зацікавлених сторін.

Етичні питання є невід'ємною частиною роботи журналістів у зонах конфлікту. Серед основних дилем можна виокремити:

1. Збереження нейтральності. Журналісти повинні уникати підтримки будь-якої зі сторін конфлікту, що іноді може бути складно через емоційний вплив подій.

2. Поважання приватності постраждалих. У гонитві за сенсацією важливо не порушувати права людей, які переживають трагедію.
3. Достовірність інформації. Перевірка фактів є критично важливою, адже неправдива інформація може посилити напругу в регіоні.

Для мінімізації ризиків та підвищення ефективності роботи журналісти повинні проходити спеціальну підготовку, яка включає:

1. Навчання з безпеки. Курси з виживання в екстремальних умовах, надання першої медичної допомоги та орієнтації на місцевості.
2. Юридична підготовка. Знання міжнародного права і правил роботи в умовах воєнного стану.
3. Психологічна підтримка. Тренінги для подолання стресу та адаптації до складних обставин.

Сучасні технології значно полегшують роботу журналістів у зонах конфлікту, проте також створюють нові виклики:

1. Мобільні пристрої та інтернет-зв'язок дозволяють швидко передавати інформацію, але водночас можуть бути відстежені ворогом.
2. Дрони та супутникові знімки допомагають отримувати дані про ситуацію на місцях без фізичної присутності, але їх використання потребує спеціальних навичок.
3. Соціальні мережі стають важливим джерелом інформації, але вимагають ретельної перевірки достовірності.

Робота журналістів у зонах конфлікту є надзвичайно важливою для суспільства, але водночас залишається небезпечною та складною професійною діяльністю. Вона потребує не лише професійної майстерності, але й високого рівня відповідальності, моральної стійкості та готовності до ризику. Ефективна підготовка, дотримання етичних стандартів і використання сучасних технологій можуть значно підвищити якість роботи журналістів у таких умовах і забезпечити суспільство правдивою та об'єктивною інформацією про події у світі.

1.3. Етичні стандарти і відповідальність журналістів під час воєнних подій

У сучасних реаліях, коли Україна змушена існувати в умовах повномасштабної війни, роль журналістики набуває надзвичайно важливого та багатогранного характеру. Висвітлення конфлікту перестає бути просто засобом інформування населення – воно перетворюється на потужний інструмент, що впливає на суспільну стабільність, зміцнює моральний дух народу, формує громадську думку та сприяє мобілізації міжнародної підтримки. У таких складних обставинах журналісти виступають як безпосередні свідки людських трагедій і страждань, а їхня діяльність здатна суттєво впливати на психологічний стан суспільства, стимулювати організацію матеріальної і гуманітарної допомоги, а також відігравати ключову роль у протистоянні інформаційним атакам, пропаганді та поширенню дезінформації. Особливу увагу слід приділяти етичним стандартам журналістської роботи, які в умовах війни стають надзвичайно актуальними і часто потребують переосмислення та адаптації до нових реалій. Журналісти опиняються перед складними виборами, де необхідно знайти тонкий баланс між обов'язковим прагненням до правди і важливістю дотримання безпеки, водночас уникаючи маніпуляцій та конфліктів інтересів. Ці виклики вимагають від представників медіа творчої гнучкості, виваженості та високого рівня професіоналізму, адже саме їхня праця здатна впливати не лише на персональні долі людей, але й на загальне сприйняття війни всередині країни і за її межами.

Правдивість і достовірність виступають одним із найважливіших етичних стандартів, особливо в умовах війни, коли інформація стає як потужним інструментом, так і небезпечною зброєю. Військові конфлікти за своєю природою створюють ідеальне підґрунтя для поширення дезінформації, маніпуляцій та пропагандистських наративів. У таких обставинах робота журналістів набуває виняткової важливості та відповідальності, адже ретельна перевірка фактів стає обов'язковим елементом їхньої діяльності. Найменша

помилка може не лише похитнути довіру до журналіста, але й спричинити значні наслідки для національної безпеки.

Особливу увагу потрібно приділяти публікації стратегічно чутливих матеріалів. У період військових дій навіть правдива інформація може стати загрозою, якщо вона розкриває деталі розташування військових сил або операцій. Так, передчасне висвітлення планів чи результатів дій Збройних Сил України має потенціал поставити під удар безпеку військових та успішність їхніх операцій. Це вимагає тонкого балансу між правом суспільства знати об'єктивну картину подій і потребою зберегти інформаційну стриманість зі стратегічних причин. Ще однією серйозною проблемою є боротьба з фейковими новинами, які розпалюють паніку серед населення й руйнують довіру до медіа. Для протистояння цьому виклику журналісти мають обирати лише надійні джерела, звертатися по коментарі до експертів у відповідних сферах і проводити багатоступеневу перевірку інформації перед її публікацією. Ефективна боротьба з дезінформацією неможлива без цілеспрямованих зусиль медіаорганізацій у напрямку систематизації та вдосконалення редакційних процедур. Не менш важливо забезпечити належний рівень безпеки для самих журналістів, які працюють у зонах конфлікту. Їхня діяльність у гарячих точках супроводжується значним ризиком для життя.

За час повномасштабного вторгнення в Україні внаслідок обстрілів та воєнних дій загинули десятки журналістів, які документували події війни та її наслідки. Тому надзвичайно актуальними стають заходи, спрямовані на захист їхнього життя. Зокрема: надання сучасного захисного спорядження (шоломів, бронезилетів, аптечок першої допомоги), проведення тренінгів щодо виживання у військових умовах та навичок надання першої медичної допомоги, а також організація чіткої координації роботи журналістів із військовими чи рятувальними службами. Етичні аспекти висвітлення особистих драм людей набувають особливої ваги під час війни. Конфлікт створює безліч трагічних історій, які не залишають байдужими аудиторію. Проте журналісти повинні дотримуватися принципу поваги до приватності та гідності постраждалих. До

публікації варто звертатися лише за згодою осіб, чії долі висвітлюються в матеріалах. Необхідно бути максимально чутливими до почуттів людей, уникати сенсаційності та експлуатації емоційного компоненту. Прозорість і чесність щодо джерел є ще одним ключовим етичним стандартом, який журналісти повинні підтримувати за будь-яких умов. У випадках, коли конкретне джерело не може бути розголошене через загрозу його життю чи безпеці, цей факт має бути детально поясненим у тексті.

Етичні стандарти та відповідальність журналістів під час воєнних подій є надзвичайно важливою темою, особливо в наш час, коли інформація поширюється миттєво, а її вплив на суспільство може бути як конструктивним, так і руйнівним. У часи війни журналістика стає не лише професією, а й своєрідною місією, яка вимагає особливої обережності, відповідальності та дотримання етичних принципів.

Журналісти, які працюють у зонах конфліктів, стикаються з численними викликами, що вимагають високого рівня професійної етики, емпатії та відповідальності. Під час воєнних подій журналістика стає не лише засобом передачі новин, але й інструментом формування громадської думки, підтримання морального духу та боротьби з дезінформацією. У таких умовах важливо дотримуватися принципів правдивості, об'єктивності та неупередженості. Журналісти мають бути свідомими того, що їхнє слово може впливати на життя мільйонів людей, а іноді навіть визначати долю цілих націй.

Одним із ключових аспектів етичної журналістики під час війни є повага до людської гідності. Репортажі з місць бойових дій часто включають зображення страждань, втрат і руйнувань. У таких випадках журналісти повинні уникати сенсаціоналізму та експлуатації болю заради привернення уваги. Замість цього їхнім завданням є висвітлення правдивої картини подій із повагою до жертв і постраждалих. Показуючи людські історії, вони мають наголошувати на співчутті, а не на шокуючих деталях.

Перш за все, журналіст має пам'ятати про правдивість інформації. У воєнний час, коли пропаганда і дезінформація можуть використовуватися як

зброя, важливо перевіряти кожен факт і уникати подачі недостовірних даних. Журналісти повинні бути уважними до джерел інформації, уникати поширення чуток чи неперевірених повідомлень. Помилка в цьому аспекті може коштувати не лише репутації медіа, але й життів людей, якщо хибна інформація призведе до паніки чи неправильних дій.

Ще одним важливим аспектом є збереження нейтральності та об'єктивності. Попри емоційний тиск і особисті переконання, журналіст має дотримуватися професійної дистанції. Це не означає байдужості, але передбачає уникнення однобокого висвітлення подій. Особливо це стосується конфліктів із міжнародним залученням, де кожна сторона прагне представити свою позицію як єдино правильну. Завдання журналіста — подати повну картину, дати голос усім сторонам і дозволити аудиторії самостійно робити висновки.

Окремо варто звернути увагу на етичне ставлення до жертв війни. Під час висвітлення трагедій необхідно проявляти максимальну повагу до людської гідності. Не можна перетворювати біль і страждання людей на сенсацію. Фотографії та відеоматеріали повинні бути обрані з обережністю, аби не травмувати аудиторію і не порушувати права постраждалих. Інтерв'ю з людьми, які пережили втрати чи травми, мають проводитися з особливою делікатністю, без тиску чи нав'язування запитань.

Відповідальність журналіста також включає турботу про безпеку своїх джерел інформації. У воєнних умовах багато людей можуть ризикувати своїм життям, надаючи важливі дані. Журналіст зобов'язаний забезпечити їхню конфіденційність і вжити всіх можливих заходів для захисту. Це стосується як військових, так і цивільних осіб, які погоджуються розповісти свої історії.

Не менш важливим є питання власної безпеки журналіста. Професія репортера у зоні бойових дій є однією з найнебезпечніших у світі. Тому кожен журналіст повинен дотримуватися правил безпеки, користуватися засобами захисту (бронежилетами, шоломами), уникати ризикованих ситуацій і завжди повідомляти редакцію про своє місцезнаходження. Водночас важливо усвідомлювати межу між професійним обов'язком і необґрунтованим ризиком.

Етичні стандарти також стосуються уникнення мови ненависті та розпалювання ворожнечі. У воєнний час легко піддатися емоціям і почати використовувати риторику, яка розділяє суспільство чи дискредитує певні групи людей. Журналісти повинні ретельно добирати слова, аби їхні матеріали не провокували конфлікти чи ненависть.

Окремо слід зазначити роль журналіста у підтримці морального духу суспільства. Хоча основним завданням медіа є інформування, у воєнний час важливо також знаходити місце для позитивних історій — про героїзм, солідарність, взаємодопомогу. Це допомагає людям зберігати віру в перемогу і людяність навіть у найважчі моменти.

Ще однією важливою складовою є боротьба з пропагандою та фейковими новинами. У часи війни інформаційна війна стає невід'ємною частиною конфлікту. Журналісти повинні ретельно перевіряти джерела інформації, уникати поширення неперевірених даних і не ставати інструментом маніпуляцій. Відповідальність за правдивість перед суспільством має переважати над будь-якими іншими міркуваннями.

Крім того, журналісти мають враховувати вплив своїх матеріалів на різні аудиторії. Інформація, яка може бути нейтральною для однієї групи людей, може викликати страх або паніку в іншій. Тому важливо подавати новини таким чином, щоб вони сприяли розумінню ситуації, а не посилювали напругу чи розкол у суспільстві.

Не менш важливою є безпека самих журналістів. Робота в умовах війни пов'язана з величезними ризиками для життя та здоров'я. Проте багато репортерів свідомо йдуть на ці ризики заради того, щоб донести правду до світу. Вони заслуговують на повагу та підтримку з боку суспільства, адже їхня робота є неоціненною для збереження історичної пам'яті та розуміння реальності.

Етична журналістика під час війни — це не лише професійний обов'язок, але й акт гуманізму. Вона допомагає зберігати людяність навіть у найтемніші часи, нагадуючи нам про цінність життя, справедливості та правди. Журналісти

стають голосом тих, хто не може говорити сам за себе, і їхній внесок у побудову кращого світу є безцінним.

Журналісти щодня опиняються перед складними етичними питаннями, що потребують швидкого і зваженого вирішення. Як приклад, можна розглянути дилему: чи допустимо показувати наслідки артилерійських обстрілів із використанням фотографій загиблих або понівечених тіл? З одного боку, такі матеріали можуть слугувати потужним свідченням жорстокості агресора, утверджуючи правду. Водночас існує ризик, що подібні кадри завдають психологічної шкоди глядачам, а також можуть бути використані ворогом у пропагандистських цілях. У таких ситуаціях журналістам варто керуватися принципом «не нашкодь», як зазначає новозеландська репортерка Емма Білз. Зображення повинні бути емоційно резонансними, але водночас дотримуватись етичних норм, аби уникнути експлуатації людського болю.

В умовах війни журналістика стикається з численними викликами, які потребують переосмислення традиційних етичних стандартів та адаптації до нових реалій. Залишатися вірними етичним принципам особливо важливо для збереження довіри суспільства, зміцнення міжнародної підтримки та протистояння поширенню ворожої пропаганди. Майбутні дослідження в даній сфері можуть зосередитись на поглибленому аналізі конкретних етичних ситуацій та створенні детальних інструкцій для журналістів, які працюють у зонах конфлікту.

Зрештою, саме від професійності журналістів залежить те, як війна буде сприйматися сучасниками і як її запам'ятають майбутні покоління. Ця робота вимагає не лише професійної майстерності, але й великої моральної стійкості та людяності.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ВИСВІТЛЕННЯ ВОЄННИХ ПОДІЙ УКРАЇНСЬКИМИ ЗМІ

2.1. Основні канали і методи подачі інформації

Воєнна журналістика в Україні є важливим інструментом передачі інформації, яка формує суспільну думку, підтримує моральний дух населення та сприяє розумінню реальної ситуації під час військових конфліктів. У сучасних умовах, коли інформаційне поле стає ареною боротьби, канали та методи подачі інформації відіграють ключову роль у забезпеченні достовірності та оперативності новин.

Сьогодні основними каналами передачі інформації у воєнній журналістиці є телебачення, радіо, друковані ЗМІ, онлайн-ресурси та соціальні мережі. Кожен із цих каналів має свої особливості та переваги. Телебачення залишається одним із найбільш впливових засобів масової комунікації, що дозволяє оперативно доносити візуальну інформацію до широкої аудиторії. Радіо є важливим джерелом новин, особливо в регіонах, де доступ до інших медіа обмежений. Друковані видання надають змогу глибше аналізувати події, тоді як онлайн-ресурси та соціальні мережі забезпечують миттєве поширення інформації та інтерактивність.

Методи подачі інформації у воєнній журналістиці також зазнали значних змін. Сучасні дослідження показують, що журналісти дедалі частіше використовують мультимедійні формати для залучення аудиторії. Інфографіка, відеорепортажі, інтерактивні карти та прямі трансляції з місця подій дозволяють не лише передавати факти, але й створювати емоційний зв'язок з аудиторією. Це особливо важливо у воєнний час, коли люди потребують не лише інформації, але й підтримки.

Однак із розвитком технологій виникають і нові виклики. Фейкові новини, маніпулятивні матеріали та пропаганда стають серйозною загрозою для суспільства. У цьому контексті журналісти повинні дотримуватись високих

стандартів етики, перевіряти джерела інформації та уникати сенсаціоналізму. Надійність і об'єктивність стають ключовими критеріями успішної роботи у сфері воєнної журналістики.

В умовах війни, яка триває в Україні, поширення та передача інформації здійснюється через різноманітні канали, включаючи як традиційні, так і цифрові платформи. Це охоплює класичні засоби масової інформації, такі як телебачення, радіо і друковану пресу, а також електронні медіа — новинні портали та інтернет-видання. Важливу роль відіграють соціальні мережі, які забезпечують миттєве поширення даних і спілкування з громадськістю, а також офіційні джерела — повідомлення від Збройних сил України (ЗСУ), Міністерства оборони, Служби безпеки України (СБУ) та Офісу Президента. Це створює багат шарову систему, що спрямована на оперативне і надійне висвітлення подій, з акцентом на перевірку інформації для запобігання дезінформації. До основних методів подачі інформації належить своєчасне донесення актуальних новин, ретельна верифікація даних, посилення на офіційні джерела для підтримання достовірності, та активне застосування мультимедійних матеріалів для візуалізації ситуації. Ключовою складовою є організація інформаційних кампаній, що сприяють консолідації суспільства довкола спільних цілей, підтримки морального духу та формування публічної думки.

Традиційні засоби масової інформації, до яких належать телебачення, радіо та друкована преса, забезпечують широку аудиторію доступом до подій у країні. Вони залишаються популярним джерелом інформації для різних вікових груп та регіонів. Електронні ЗМІ, такі як новинні портали і онлайн-видання, оперативно адаптують свою роботу до цифрових потреб сучасного суспільства, створюючи комфортні платформи для споживання новин у реальному часі. Соціальні мережі стали важливим інструментом комунікації завдяки своїй потужній здатності поширювати інформацію буквально миттєво. Telegram, Facebook і Twitter (або їхня нова версія «X») дозволяють не лише публікувати новини та огляди подій, але й вести діалог із аудиторією, організовувати взаємодію користувачів та впливати на суспільні настрої. Крім того, ці

платформи активно використовуються для інформування населення про важливі аспекти війни.

Використання платформ на кшталт Facebook, Instagram, Twitter і Telegram дозволяє швидко розповсюджувати новини серед користувачів та організувати комунікацію між громадянами й офіційними джерелами. Окрім цього, здійснюється проведення продуманих інформаційних кампаній, спрямованих на згуртування суспільства, формування патріотичного настрою та підтримку бойового духу як серед цивільного населення, так і військових.

Офіційні джерела, такі як Генеральний штаб Збройних сил України, Міністерство оборони країни, Служба безпеки України і Офіс Президента, є надійними джерелами перевіреної інформації. Їхнє завдання — надавати оперативні дані щодо бойових дій, актуальної ситуації в державі та ключових аспектів управління кризою.

Важливим аспектом є адаптація повідомлення до конкретної аудиторії. Для молодіжної аудиторії ефективніше використовувати сучасні цифрові платформи з інтерактивними елементами. Натомість старше покоління може віддати перевагу традиційним засобам масової інформації або друкованим виданням. Вибір мови спілкування, стилю викладу і навіть дизайну повідомлення грає ключову роль у сприйнятті інформації.

Слід також враховувати важливість часу і місця подачі інформації. Наприклад, новини краще публікувати у ранковий час, коли люди шукають оновлення подій. Реклама чи розважальний контент може бути ефективнішим у вечірній час або вихідними днями. Місце поширення інформації також має значення: наприклад, реклама на білбордах буде ефективною у місцях з великим потоком людей.

Методи подачі інформації включають кілька важливих аспектів. Перш за все, це оперативне донесення новин, яке дозволяє громадянам максимально швидко отримувати актуальні дані про те, що відбувається у країні. Важливість має верифікація інформації через офіційні канали — це допомагає уникнути

поширення неправдивих відомостей, які могли б спричинити хаос або дестабілізацію у суспільстві.

Використання мультимедійних елементів — фото, відеоматеріалів та ілюстрацій — значно підвищує зрозумілість поданої інформації та її емоційний вплив на аудиторію. Також активно проводяться інформаційні кампанії великого масштабу, покликані об'єднати суспільство довкола спільних цілей, підняти моральний дух населення та сприяти солідарності у боротьбі за незалежність і безпеку України.

Одним із ключових каналів є телебачення, яке залишається основним джерелом актуальної інформації для широкого загалу. Новинні програми на національних каналах активно висвітлюють найважливіші події, надаючи оперативні зведення зі зони бойових дій, офіційні заяви військових чи керівництва держави, а також коментарі експертів. Завдяки цьому створюється ефект безпосередньої присутності, що сприяє глибшому розумінню суспільством ситуації та підвищує рівень обізнаності. Не менш важлива роль належить цифровим медіа та соціальним мережам, які дозволяють швидко передавати інформацію навіть у реальному часі.

Онлайн-платформи таких авторитетних джерел, як новинні сайти чи офіційні сторінки державних установ, стали популярними не лише серед громадян України, а й серед міжнародної спільноти. Завдяки оперативності цих каналів велика кількість людей має доступ до перевіреної інформації, що знижує ризик поширення фейків і дезінформації. Методи подачі інформації включають багатогранний підхід. Окрім стандартного форматування новинного контенту, ЗМІ використовують інтерактивні елементи, такі як інфографіка, відеорепортажі або навіть регіональні включення журналістів із місця подій. Велика роль приділяється емоційній складовій, що допомагає вибудувати емпатію аудиторії до учасників бойових дій чи цивільного населення, яке страждає від наслідків війни. Українські медіа через взаємодію традиційних каналів і сучасних інструментів комунікації забезпечують ефективне висвітлення воєнних подій,

підтримуючи інформаційну безпеку країни і надаючи громадянам важливу можливість бути в курсі актуальної ситуації.

Варто зазначити, що українська воєнна журналістика демонструє високий рівень професіоналізму та відданості своїй справі. Журналісти працюють у небезпечних умовах, ризикуючи життям заради того, щоб донести правду до суспільства. Їхня робота є важливою складовою інформаційного фронту, який не менш важливий за бойові дії. Основні канали і методи подачі інформації у воєнній журналістиці в Україні продовжують розвиватися відповідно до викликів часу. Завдяки сучасним технологіям та інноваціям українські журналісти мають можливість ефективно виконувати свою місію – інформувати суспільство, підтримувати моральний дух та протистояти дезінформації. Їхня робота є прикладом мужності та професіоналізму в умовах складної реальності війни.

Таким чином, на тлі війни в Україні система інформування стає не лише інструментом донесення фактів, але й важливим чинником укріплення національної єдності. Завдяки дієвій комунікації й урівноваженому підходу до поширення даних суспільство отримує необхідну підтримку і здатність протистояти інформаційним викликам сьогодення [30].

2.2. Роль українських ЗМІ у формуванні суспільної думки під час конфлікту

Засоби масової інформації відіграють ключову роль у формуванні суспільної думки, впливаючи на сприйняття аудиторією різноманітних соціальних, політичних чи культурних явищ та їхніх наслідків. Завдяки своєму впливу медіа здатні перетворювати дрібні конфлікти на масштабні протистояння або, навпаки, згладжувати гострі проблеми в суспільстві. Саме упередженість, вибіркковість і загальна тональність висвітлення подій у ЗМІ значною мірою визначають перебіг конфлікту, іноді навіть впливаючи на його результат. Це й обумовлює актуальність дослідження ролі медіа в контексті сучасних

конфліктів. Для комплексного аналізу цього питання необхідно розглянути фундаментальні теоретичні положення щодо поняття «засоби масової інформації» (ЗМІ) та «збройний конфлікт», які охоплюють широкий спектр трактувань у науковій літературі. Науковці використовують кілька термінів для позначення медіа, зокрема «мас-медіа», «засоби масової інформації», «медіа», що є синонімами і можуть взаємозамінно використовуватися в межах досліджень. У загальному розумінні медіа – це системи передачі, збереження й подання інформації, представлені як канали або інструменти комунікації. Вони забезпечують можливість передачі даних для різноманітних потреб, зокрема новинний контекст, освітні завдання чи культурне поширення. У ширшому сенсі термін позначає середовище взаємодії, що слугує посередником між джерелом інформації та її отримувачем, здійснюючи переважну функцію з'єднання між суб'єктами та об'єктами [1-3]. Важливість усвідомлення сутності медіа зумовлена їхньою надзвичайною роллю в сучасному світі, де активно розвиваються інформаційні взаємини.

До 1960-х років основні дослідження у сфері засобів масової інформації проводилися здебільшого американськими науковцями. Проте ця тема поступово набувала популярності й серед вчених Західної Європи, які адаптували американські розробки до власної наукової традиції та особливостей європейського медіаринку. Особливий внесок у формування концептуальної бази дослідження медіа зробив канадський науковець Маршалл Маклуен, який у своїй праці «Розуміння медіа: зовнішні розширення людини» (1964) виклав ідею, що засоби масової інформації є не тільки каналами передачі повідомлень, а й істотно розширюють межі людського сприйняття. Подальшим результатом його досліджень стало опублікування книги «Закони медіа», де засоби інформації розглядаються значно ширше – як потужний інструмент комунікації між людиною і навколишнім світом, забезпечуючи посередництво між суб'єктом і об'єктом взаємодії або діяльності. Розуміння функцій і впливу медіа є критичним аспектом для аналізу їхньої ролі в умовах соціальних чи збройних конфліктів. Медіа не лише відображають події, але й активно формують реальність через

спосіб її презентації, ізолюючи чи підкреслюючи різні аспекти проблематики. У цьому контексті систематичне дослідження закономірностей такого впливу стає важливим напрямом сучасного наукового дискурсу [6].

Поняття «мас-медіа» охоплює масові засоби інформаційних зв'язків, які історично розвивалися паралельно з еволюцією культури та соціально-політичних відносин у ринкових умовах виробництва. Саме цей контекст сприяв формуванню ситуації, за якої інформація перетворюється на товар, що купується і продається. У цьому виникає поняття «політичний товар», котрий виконує три фундаментальні функції: розважальну, інформаційну та просвітницьку. Цікавий погляд на медіа представив В. Савчук, який підкреслює суттєву відмінність між засобами масової інформації (ЗМІ) та медіа. Він указує, що ЗМІ існують зовні, тоді як медіа є внутрішніми для нас. Медіа виконують роль посередника між людиною та світом, адже вони створюють реальність, у якій людина мислить і позиціонує себе. Більше того, медіа містять власну «істину», яка впливає на сприйняття дійсності. Медіа в широкому сенсі становлять середовище взаємодії між людиною і світом або між людьми всередині суспільства. Як універсальна форма посередництва, медіа формують ставлення аудиторії до отриманого змісту – реальності, яка вже відфільтрована, структурована, передана й відображена.

Засоби масової інформації мають першорядне значення у формуванні сприйняття аудиторією тієї реальності, яку визначають медіа. Далі звернемо увагу на сучасні збройні конфлікти та роль ЗМІ у їх висвітленні. Аналіз причин виникнення та розвитку таких конфліктів у контексті глобальних політичних процесів є актуальним завданням в умовах сучасних міжнародних відносин. Вивчення цих аспектів дозволяє прогнозувати можливі майбутні конфлікти, розуміючи їхню природу, фази та види. Термін «збройний конфлікт» уперше згадується в Женевських конвенціях 1949 року у зв'язку з поняттями «міжнародний» та «неміжнародний» конфлікт.

Відмінність між «війною» і «збройним конфліктом» досить умовна: збройний конфлікт є ширшим поняттям, яке включає в себе війну, але не кожен

конфлікт можна назвати війною. Війна має певні специфічні риси, такі як офіційне оголошення, припинення дипломатичних зв'язків між державами та анулювання двосторонніх угод, зокрема політичних. Її визначають як збройну боротьбу між суверенними державами. Натомість у разі громадянської війни чи боротьби за незалежність нації використовується термін «збройний конфлікт». У контексті війни суспільство зазнає суттєвих змін, включно з адаптацією державних інститутів до військових потреб. У випадку збройного конфлікту держава не переходить до повної трансформації управління військовим ладом. Він охоплює боротьбу між державами або між державою та антиурядовими військовими формуваннями. З огляду на зазначене стає зрозумілою важливість цього розрізнення у сучасному міжнародному дискурсі та його впливу на теоретичне й практичне осмислення конфліктів сьогодні.

Поняття «збройний конфлікт» нерідко супроводжується термінами «військова сутичка» або «військовий інцидент». Ці явища, зазвичай, залучають невеликі групи людей і часто виникають через непорозуміння чи випадкові зіткнення. Водночас збройний конфлікт є наслідком навмисної агресивної політики певних військово-політичних сил, метою якої є досягнення конкретних цілей шляхом збройного протистояння. Збройні конфлікти класифікують як регіональні та локальні. Регіональні конфлікти формуються під впливом історичних, територіальних, економічних, політичних, міжетнічних чи інших суперечностей між сусідніми державами або різними внутрішньополітичними угрупованнями. Вони зазвичай починаються раптово, без офіційного оголошення бойових дій, використовуючи обмежені військові ресурси, мають короткочасний характер та обмежені політичні цілі. Ігнорування вирішення таких проблем регіонального рівня може призводити до їхнього переростання в локальну війну. Особлива небезпека збройних конфліктів полягає в їхній тенденції до затяжного характеру. Приклади конфліктів на Близькому Сході, у колишній Югославії, Абхазії, Південній Осетії чи Чечні ілюструють не лише їхню тривалість, але й схильність до розширення кількості учасників та інтернаціоналізації. У багатьох випадках це може призвести до масштабних воєн

із значно ширшими політичними амбіціями. Збройні суперечності створюють ризик застосування зброї масового знищення, що несе величезні політичні, соціально-економічні та екологічні загрози. За слова українського дослідника М.О. Воротнюка [5], сучасні конфлікти нового типу базуються на сепаратизмі, націоналізмі чи діяльності повстанських рухів. Вони відзначаються асиметричністю, що значно ускладнює їх ефективне та швидке врегулювання. Їхньою характерною рисою є затяжність у часі. Міжнародна кон'юнктура останніх десятиліть демонструє постійне утвердження присутності збройного насильства як сталого чинника міжнародної нестабільності. Це підтверджується результатами досліджень і даними численних баз щодо розвитку конфліктів [5].

Аналіз теорії сучасних збройних конфліктів дозволяє виділити ключові риси, зокрема: зростаючу інтернаціоналізацію збройних протистоянь; втягування цивільного населення в збройну боротьбу; застосування широкого спектра озброєнь, включно з новітніми технологіями; а також зміну методів управління конфліктами, що часто призводить до різких переходів від ескалації до деескалації. В.Г. Радецький акцентує увагу на глибинних причинах сучасних конфліктів [7]. Серед них: соціально-економічні та соціально-демографічні зміни; нерівність у рівнях доходів між країнами та регіонами всередині однієї країни; надмірна урбанізація; стрімке зростання чисельності населення в найменш розвинених державах. Уваги заслуговує також трансформація практики миротворчості, яка дедалі частіше розглядається як примусове забезпечення миру. США за підтримки НАТО суттєво розширили свою безпекову присутність, причому НАТО дедалі виразніше позиціонує себе як міжнародна миротворча структура, що частково відповідає положенням статуту ООН. Проте ефективність ООН у вирішенні збройних воєн на сьогодні залишається під питанням, оскільки в окремих випадках втручання НАТО випереджало ухвалення рішень цією міжнародною організацією [19].

З кінця ХХ століття виокремлюють два базових підходи до врегулювання збройних конфліктів. Перший — традиційна миротворчість, основи якої закладено ООН з визнанням її провідної ролі в цій сфері. Другий — військово-

силовий підхід, заснований на примусі до миру, іноді з порушенням норм міжнародного права. Варто відзначити, що вплив на конфлікти задля їх мирного врегулювання здійснюється через механізми превентивної дипломатії, підтримання та відновлення миру. Превентивна дипломатія спрямована на недопущення переходу конфлікту у збройну фазу і включає заходи із відновлення довіри між сторонами, роботу цивільних спостерігачів для фіксування порушень та обмін інформацією. У 90-х роках ХХ століття у світі було зафіксовано понад 118 збройних конфліктів у 80 країнах. Майже сотня з них були внутрішньодержавними, але в умовах глобалізації ці війни охоплювали інтереси багатьох країн і набували транснаціонального характеру. Близько третини цих воєн тривали понад двадцять років.

Згідно з дослідженнями Стокгольмського міжнародного інституту досліджень проблем миру, в середині 90-х років ХХ століття понад 70% збройних конфліктів у світі мали міжетнічний характер. На кінець 2004 року у світі налічувалося від 15 до 28 активних збройних воєн, основними причинами яких було прагнення одних груп до незалежності або, навпаки, боротьба за збереження територіальної цілісності держави. При цьому значна кількість рухів (за оцінками, щонайменше 70–80) із національно-визвольними цілями за певних обставин потенційно готові перейти до бойових дій для здобуття незалежності. Серед таких рухів можна виділити каталонців в Іспанії, фламандців і валлонів у Бельгії, угорців у колишній Югославії, шотландців у Великобританії тощо. Політичним методам здебільшого вдається запобігати перетворенню подібних загроз у повномасштабні війни, як це трапляється, наприклад, шляхом розширення автономії цих регіонів. Водночас приблизно чверть таких сепаратистських рухів у підсумку все ж залучається до збройної боротьби. Що стосується територіального розподілу сучасних збройних конфліктів, то найбільша їх кількість нині спостерігається в Африці та Азії. Політична нестабільність у цих регіонах сприяє поширенню зброї, створюючи сприятливі умови для діяльності організованої злочинності. У свою чергу, це чинить негативний вплив на економічний розвиток цих держав. Додатковим фактором

напруженості є так звані «заморожені» в, які регулярно спалахують навіть після підписання угод про перемир'я. Зокрема, такі приклади сьогодні можна побачити в Анголі, Косово та Демократичній Республіці Конго. Основною причиною повторного розгортання подібних воєн є те, що їхні першопричини не були повністю вирішені — вони лише тимчасово приглушені й лишаються актуальними.

Війна на сході України (або Війна на Донбасі) є прикладом такого затяжної війни. Її було спровоковано збройним втручанням Російської Федерації, яка у квітні 2014 року вторглася на територію Донбасу після анексії Криму та серії проросійських протестів в Україні. Ця ситуація супроводжувалася проголошенням утворення так званих «незалежних держав» — ДНР та ЛНР. Науковці визначають головними факторами ескалації війни у збройну фазу структурні та процедурні причини. Структурними факторами виступають особливості соціальної структури суспільства, нерівномірний рівень економічного розвитку й регіональні дисбаланси. Процедурні чинники включають ухвалення політичних рішень, які часто одними учасниками сприймаються як несправедливі чи провокаційні. Особливості сучасних воєн і криз засвідчили необхідність адаптації підходів міжнародних організацій до їхнього вирішення.

Українські дослідники М. Неліп та О. Мережко вважають, що теоретичне обґрунтування гуманітарної інтервенції як форми втручання здатне створити нові механізми ефективного подолання гуманітарних катастроф, включаючи використання силових операцій під егідою ООН задля глобальної стабільності. Наукові дослідження свідчать, що виникнення та загострення збройної війни обумовлені низкою факторів. Серед них можна виділити такі: продовження тривалих, нерозв'язаних воєн; нестабільність політичної системи; нерівномірний розподіл фінансових ресурсів та поширення бідності; спротив авторитарним чи деспотичним режимам, а також антидемократичній політиці; ігнорування або порушення прав людини та обмеження громадянських свобод; мілітаризація суспільства і держави, а також вільний доступ до зброї; дискримінація

національних, етнічних чи релігійних груп; розвиток сепаратистських рухів, які загрожують територіальній цілісності держави.

У сучасному світі засоби масової інформації, включно з медіа та соціальними платформами, відіграють фундаментальну роль у формуванні громадської думки. Новини, статті, телевізійні програми та соціальні мережі стали основними джерелами інформації, з яких люди дізнаються про навколишній світ. Вплив медіа на суспільний настрій є очевидним, але він не завжди є позитивним чи об'єктивним. Тому важливо навчитися зберігати незалежність мислення та розвивати критичний підхід до оцінки отриманої інформації.

Одним із головних інструментів мас-медіа є здатність визначати пріоритети суспільства, формуючи порядок денний (agenda-setting). Медіа вирішують, які теми варто висвітлювати, а які залишати поза увагою. Інколи вони подають інформацію під таким ракурсом, який впливає на суспільне сприйняття. Наприклад, висвітлення війни, політики чи економічних криз може супроводжуватися наголосами, що ведуть до конкретної точки зору або рішення. Серйозною загрозою є маніпуляція інформацією. Це може включати вибіркового відбір фактів, спотворення даних, сенсаційне представлення або пропущення важливого контексту.

Такі дії часто спричиняють дезінформацію, закріплення стереотипів і створення вигідного образу для певних зацікавлених груп. Щоб протистояти цьому та зберегти незалежність мислення в умовах інтенсивного інформаційного впливу, важливо дотримуватися кількох принципів:

1. Критичне мислення. Глибше аналізуйте отримані дані, особливо ті, що викликають сильні емоції. Ставте запитання: хто стоїть за цим повідомленням? Яка його мета? Чи доступні альтернативні точки зору?
2. Різноманітність джерел. Варто черпати інформацію з множинних джерел, включаючи міжнародні та незалежні медіа. Це допоможе уникнути однобокості й розширити перспективу.

3. Перевірка фактів. Звертайтеся до надійних ресурсів фактчекінгу перед тим, як робити висновки або поширювати інформацію.
4. Освіченість про маніпуляції. Вивчайте методи маніпуляції, такі як пропаганда, поширення фейкових новин чи використання мови ненависті. Знання цих технік стане вашим захистом від їх впливу.
5. Вдосконалення медіаграмотності. Участь у тренінгах або курсах з медіаграмотності допоможе розвинути навички критичного аналізу інформації та її перевірки [26].

Хоча медіа мають неабиякий вплив на суспільство через потік інформації, цей вплив не повинен позбавляти нас здатності мислити самостійно й об'єктивно. Критичний підхід до сприйняття даних, пошук різноманітних джерел і старанна перевірка фактів залишаються ключовими умовами збереження незалежного мислення в умовах сучасної інформаційної доби. У світі, де інформація дедалі більше використовується як інструмент влади й впливу, важливо залишатися уважними, неупередженими й здатними чинити опір маніпуляціям.

Українські засоби масової інформації відіграли надзвичайно важливу роль під час війни, водночас виконуючи кілька вагомих завдань на інформаційному фронті. Вони активно протистояли ворожій пропаганді, доносили до громадян правдиву картину подій, роз'яснювали механізми гібридної війни та висвітлювали соціально-економічну ситуацію в країні. Медіа також сприяли мобілізації населення, формували патріотичні настрої й впливали на розвиток суспільних цінностей. Завдяки використанню сучасних технологій та соціальних мереж, інформація поширювалася швидше й охоплювала великі аудиторії, надаючи населенню можливість залишатися поінформованим у реальному часі. Основні аспекти, що демонструють багатогранну роль ЗМІ у цей період, можна деталізувати таким чином:

1. Протидія дезінформації. Засоби масової інформації стали надійним джерелом правдивих новин і фактів, тим самим нейтралізуючи вплив дезінформації з боку агресора. Завдяки професійному аналізу подій та

об'єктивному висвітленню війни громадяни отримували достовірну картину того, що відбувається, що критично важливо в умовах інформаційної війни.

2. Пояснення природи війни. Медіа надавали громадянам глибоке розуміння суті гібридної війни — її стратегії, методів та цілей. Це розкривало складність ситуації та допомагало людям зрозуміти, яким чином ворог намагається вплинути на суспільство та які загрози пов'язані з такими діями.
3. Висвітлення соціально-економічного стану. Ключовим завданням було інформування про виклики та реалії життя під час війни. Репортажі охоплювали теми економічних труднощів, гуманітарного становища та способів адаптації суспільства в умовах невизначеності, що сприяло більш усвідомленому сприйняттю ситуації.
4. Мобілізація суспільства та стимулювання патріотизму. Через численні платформи ЗМІ поширювалася інформація, яка зміцнювала дух єдності серед населення. Висвітлення героїчних вчинків військових та волонтерів, а також підкреслення значущості захисту національної ідентичності сприяли формуванню патріотичних настроїв.
5. Поглиблення суспільних цінностей. Інформаційний контент відіграв важливу роль у формуванні ідеалів, принципів і світогляду громадян. Журналісти через свої матеріали акцентували увагу на цінностях свободи, незалежності, взаємодопомоги та людяності.
6. Швидкість передачі інформації завдяки новітнім технологіям. Використання соціальних мереж і онлайн-платформ дозволило ЗМІ значно підвищити оперативність повідомлень.

Актуальні новини можна було отримати вже за лічені хвилини після важливих подій, що забезпечувало широку поінформованість суспільства та миттєву реакцію на зміни. Таким чином, українські медіа не лише інформували людей про події війни, але й активно впливали на свідомість суспільства, гуртуючи його задля опору агресії та захисту власної державності. Їхня

діяльність стала ключовим чинником інформаційного спротиву та об'єднання громадян навколо боротьби за майбутнє країни [27].

2.3. Вплив пропаганди та дезінформації на українську аудиторію

Дослідження свідчать, що пропаганда як явище існує вже протягом століть. Історики вважають, що її виникнення пов'язане з формуванням класової нерівності в суспільстві. Ще у давнину правителі вдало використовували пропаганду для маніпулювання суспільною свідомістю та досягнення власних політичних і економічних інтересів. Згідно з висновками дослідників М. Б. Шевціва та К. А. Гончарук, найпершим прикладом зафіксованого використання пропаганди можна вважати преамбулу до Зводу законів Хаммурапі. У цьому документі зазначалося, що закони створені «для справедливості в країні» і «захисту слабких від сильних», хоча ретельний аналіз їх змісту свідчить про зовсім інші цілі. З плином часу роль пропаганди значно зростає. Нині це вже цілісна система впливу на свідомість суспільства, яку нерідко застосовують авторитарні та тоталітарні режими для реалізації своїх домінуючих і часто агресивних інтересів. Майкл Спруль визначає пропаганду як діяльність потужних організацій або угруповань, спрямовану на маніпуляцію громадською думкою. Її завданням є нав'язування привабливих, але вводячих в оману висновків, які приховують реальну мету та відсутність переконливих підстав. Історик Алан Нельсон виділяє кілька ключових характеристик пропаганди, зокрема: цілеспрямовані й систематичні зусилля змінити сприйняття, контролювати емоції, панувати над інтелектом та спонукати аудиторію до певної поведінки через передачу односторонніх повідомлень. Головна відмінність пропаганди від звичайного обміну ідеями чи інформацією — це її умисна природа та акцент на маніпуляції. Пропагандист завжди має конкретну мету і для її досягнення умисно відбирає інформацію, аргументи та символи, подаючи їх так, щоб максимізувати психологічний ефект. Й не рідко він або обходить увагою важливі факти, або навмисно їх спотворює. Також практикується

відволікання уваги аудиторії від альтернативних джерел інформації. Попри те що слово «пропаганда» походить від латинського «propago», що означає «поширювати», сучасне використання цього терміна не дозволяє чітко розмежувати її на так звану «хорошу» чи «погану» [28].

Ознакою пропаганди завжди є мета її створення й подачі. Наприклад, поширення достовірної інформації з метою інформування суспільства чи заохочення здорового способу життя складно назвати пропагандою в загальноприйнятому сенсі. Пропаганда ж, у класичному її розумінні, завжди прагне приховано впливати на свідомість людей, нав'язуючи їм вигідну пропагандисту точку зору. Тоталітарні та авторитарні режими демонструють найбільш масштабний вплив пропаганди. Приклади цього можна знайти в історії — нацистський режим у Німеччині чи масштабна пропаганда в СРСР. Сьогодні спостерігаємо використання подібних методів у контексті поширення ідей так званого «руського міра». Форми та методи пропаганди настільки різноманітні, що її можна порівняти з багатоголовою гідрою, кожна голова якої має свої унікальні особливості та методи впливу.

Розглянемо класифікацію видів пропаганди, що характерна для певних ідеологічних режимів:

1. Залежно від спрямованості:

- Внутрішня пропаганда: Орієнтована на власне населення. Основними характеристиками є використання шовінізму, створення образу «зовнішнього ворога», маніпулювання свідомістю за допомогою психоемоційного впливу, залякування та нав'язування єдино правильних ідей. Суспільство ізолюється від незалежних медіа, щоб мінімізувати доступ до альтернативних поглядів.
- Зовнішня пропаганда: Спрямована на іноземні аудиторії. Вона подається більш стримано і завуальовано, маючи за мету формування лояльних до режиму груп за межами країни, а також приховування або викривлення справжніх дій і цілей режиму.

2. Залежно від сфери поширення:

- Культурна пропаганда: Поширення ідеологічних уявлень через мистецтво, відомих діячів культури чи публічних осіб (інфлюенсерів).
- Інформаційна пропаганда: Використовує дезінформацію, фейкові новини та маніпуляції через медіа.
- Політична пропаганда: Націлена на популяризацію ідеологічної бази політичних партій чи діячів через виборчі програми, публічні виступи тощо.
- Особистісна сфера: Пропаганда поширюється приватними каналами, включаючи соцмережі й месенджери.

3. Залежно від ступеню достовірності інформації:

- Правдива інформація: Може використовуватися як елемент пропаганди шляхом спрямованого подання фактів, що формують бажане ставлення до подій.
- Частково спотворена інформація: Події інтерпретуються у вигідному для пропагандиста ключі, наприклад, через вирвані з контексту фрази чи монтування відеоматеріалів.
- Відверта брехня: Абсолютно фальшиві вкиди, які можуть виглядати правдоподібно або доходити до абсурду.

4. Залежно від етапу:

- Підготовча пропаганда: Здійснюється створення сприятливого середовища для подальшого поширення ідей через зондування громадських настроїв і дестабілізацію сприйняття реальності.
- Активна пропаганда: Цілеспрямований тиск на маси задля реалізації планів режиму. Засоби можуть включати примус, залякування або спонукання до активних дій.
- Приховування слідів: Замовчування чи заперечення злочинів та інших неж *desirable* дій режиму [29].

Перелік видів пропаганди не є вичерпним і може бути доповнений залежно від специфіки ситуації. Історично пропаганда не є новим явищем. Незважаючи на те, що міжнародні та національні інституції розробили механізми протидії дезінформації, реакція на неї часто є запізнілою, коли завдано значних

суспільно-шкідливих наслідків. Досвід свідчить, що якби ефективні механізми запобігання розповсюдженню фейкових новин та пропагандистських наративів застосовувались на ранніх етапах, вдалося б уникнути багатьох трагедій та врятувати численні життя.

Для кращого розуміння масштабів та наслідків цієї проблеми важливо розглянути конкретний приклад. У 2014 році, після анексії Криму та часткової окупації Донецької і Луганської областей Російською Федерацією, Європейський Союз зіткнувся з новою формою агресії, яка не була обмежена лише військовими діями.

Використання Росією інформаційних впливів як складової гібридної війни підштовхнуло ЄС до розгляду питання створення ефективних механізмів протидії поширенню антиліберальних наративів, які активно просуває російська пропаганда на території країн-членів. Втім, боротьба з інформаційними загрозами стикається з важливим викликом, а саме — необхідністю дотримання ключових цінностей ліберальної демократії, серед яких свобода слова та плюралізм думок залишаються наріжними принципами. Через це реакція в цьому напрямку значно відрізнялася від тих рішень, які були ухвалені у відповідь на відкриту збройну агресію Росії проти України. Зокрема, тоді ЄС разом із США та Україною запровадили низку персональних і секторальних економічних санкцій, спрямованих на обмеження фінансових та промислових можливостей агресора. Натомість прямі обмеження або заборона діяльності окремих медіа, які б могли бути відповіддю на інформаційну агресію, не стали основним інструментом протидії деструктивним наративам російської пропаганди в Європейському Союзі. Це, на жаль, породило серйозні наслідки. Відсутність жорстких заходів дала змогу пропагандистським потокам продовжувати своє поширення, що, своєю чергою, сприяло подальшій активізації дестабілізуючих дій російського режиму. Таким чином, безкарність у цій сфері дозволила не лише зберегти високий рівень впливу пропаганди, але й зміцнити позиції агресивної політики на міжнародній арені [30].

Розгляньмо детально основні виклики, які необхідно подолати для забезпечення дієвого протистояння пропаганді та поширенню дезінформації. Викорінення таких явищ вимагає системного підходу та скоординованих дій на національному й міжнародному рівнях.

По-перше, одним із ключових завдань є запобігання легітимізації пропаганди через посилення на принципи лібералізму та плюралізму думок. Межа між свободою слова та маніпуляцією інформацією повинна бути чітко окреслена. Дуже важливо не плутати заходи з протидії дезінформації із цензурою, яка заборонена в більшості демократичних країн. Різноманітність поглядів у суспільстві є природним явищем, але це не означає, що можуть існувати дві конкуруючі «правди» стосовно певних подій чи фактів. Якщо інформація свідомо спотворює реальність або містить викривлення подій чи фактів, джерела такого контенту повинні бути виявлені та піддані розслідуванню. У разі систематичного і цілеспрямованого поширення неправди, джерело має бути заблоковане або обмежене у доступі до аудиторії. Особливо це стосується зовнішньої пропаганди та мовників, контрольованих авторитарними чи пропагандистськими режимами. У таких випадках можуть бути вжиті суворі заходи, зокрема блокування супутникових трансляцій, обмеження доступу до соціальних мереж або навіть повна заборона діяльності таких ЗМІ. Важливо, щоб ці кроки не залежали від гучності резонансу чи кількості звернень громадськості після значущих злочинів, а діяли як проактивний засіб реагування на викривлення фактів. Такі заходи варто розцінювати не як політичну санкцію, а як елемент інформаційної гігієни, покликаний захистити суспільство від систематичного отруєння фейками.

По-друге, викликає занепокоєння практика соціальних мереж, які часто блокують жахливі кадри з місць військових воєн та злочинів проти людства через «надмірну жорстокість» показаного контенту. Хоча мета такої політики може полягати в захисті чутливих аудиторій, її застосування часом виглядає абсурдно, оскільки реальні докази жахливих злочинів війни та насильства видаляються, тоді як дезінформація та матеріали, які пропагують насильство чи заклики до

порушення міжнародного правопорядку, продовжують безперешкодно поширюватися. У цьому контексті важливо впроваджувати механізми, які дозволять відокремлювати реальні свідчення від пропаганди та забезпечувати їх належне розповсюдження для інформування суспільства про правду [31].

По-третє, державам слід уважно відстежувати ситуацію в своєму інформаційному просторі, особливо у випадках значного зростання ваги іноземних ЗМІ. Наявність міжнародних джерел інформації є природною складовою плюралізму та частиною сучасного глобального інформаційного суспільства. Однак ситуація, коли певний значущий процент інформації сприймається суспільством переважно з джерел, контрольованих однією іноземною державою, є потенційно небезпечною. Зокрема, на деяких територіях така концентрація може призводити до повного витіснення національних ЗМІ, як це сталося на сході України. У таких випадках необхідно невідкладно вживати заходів для відновлення балансу між національними медіа та незалежними іноземними джерелами.

Заборона поширення неправдивої інформації або фейків має сприйматися не як спосіб впливу чи тиск на певний режим, а як необхідний крок для забезпечення інформаційної гігієни у сучасному суспільстві. Метою таких заходів є захист від маніпуляцій, які часто спрямовані на дестабілізацію громадської думки та створення хаосу в інформаційному просторі. Очевидно, що сьогодні ми є свідками того, як соціальні мережі застосовують політику блокування контенту, який представляє жорстокі сцени, зокрема кадри із жертвами війни. Цей підхід мотивується тим, що такі матеріали надто шокуючі та жорстокі. Однак варто зазначити, що така жорстокість могла б бути уникнутою, якби на ранніх етапах не дозволялося поширення пропаганди, яка і стає першопричиною подібних трагедій. Виглядає парадоксально, що дані або свідчення реальних злочинів блокуються, тим часом дезінформація, яка закликає до насильства, підтримує порушення міжнародного правопорядку і заохочує цинічну неповагу до людських цінностей та моральності, продовжує

поширюватися практично без перешкод. Не менш важлива проблема стосується інформаційного суверенітету держави.

Кожна країна повинна ретельно відслідковувати ситуації, коли питома вага іноземних медіа в її інформаційному просторі зростає до критичної межі. Мається на увазі випадки, коли значна частина населення починає все більше споживати контент саме з джерел, що належать конкретній іноземній державі. Природньо, що в межах державної системи основною частиною інформаційного простору повинні бути національні засоби масової інформації [32]. Водночас важливим є забезпечення доступу до іноземних джерел, особливо тих, що мають міжнародне значення, аби сприяти об'єктивності у висвітленні глобальних подій. Тим не менш, якщо вплив ЗМІ однієї конкретної іноземної держави починає перевищувати вплив національних медійних ресурсів, це стає потенційною загрозою інформаційному суверенітету. Особливо це небезпечно в регіонах, де доступ до національних ЗМІ є обмеженим або їхнє поширення стає менш ефективним — наприклад, як це було на сході України.

У таких випадках необхідно вжити заходів для стабілізації ситуації та забезпечення балансу між національними та іноземними джерелами інформації. Це включає стимулювання незалежних медіа, розвиток локальних ресурсів і створення умов для поширення об'єктивного контенту, який слугує інтересам суспільства та не підпадає під вплив односторонньої пропаганди.

В Україні питання протидії пропаганді завжди залишалося одним із ключових викликів суспільства, яке прагнуло зберегти свою інформаційну незалежність. Ця проблема набрала особливої актуальності після Революції Гідності та анексії Криму, що стало потужним поштовхом для активізації боротьби на медійному фронті. Першочергові заходи полягали у введенні заборони на використання проросійських соціальних платформ на території країни, блокуванні низки пропагандистських веб-сайтів і концентруванні уваги на збільшенні частки українського контенту в медіа-просторі. Додатковим кроком став пакет «законів про декомунізацію», ухвалений у 2015 році, що був спрямований на відмову від спадку Радянського Союзу, включно зі штучно

створеним компартійним баченням історії України. Згодом з'явилися нові механізми боротьби з пропагандою, серед яких контрпропаганда — методика, яка визначається як спрямований вплив на зменшення ваги цінностей, транслиованих із позицій ідеологій, які є ворожими до домінуючих у суспільстві. Дослідник Ж. З. Денисюк пояснює, що контрпропаганда — це один із засобів інформаційно-психологічної війни, метою якої залишається когнітивне придушення противника через вплив на його свідомість і водночас захист від провокацій такого роду. У цьому контексті роль контрпропаганди стала особливо значущою для України [33].

Додатковий аспект боротьби з російською пропагандою включає діяльність громадського руху «ельфи», який набув нового ступеня розвитку в Україні у 2020 році. Феномен «ельфів», що був започаткований у Литві ще у 2014 році, базується на системній протидії дезінформації та організації активної відповіді російським пропагандистським кампаніям. Учасники цього руху, які діють добровільно і на волонтерських засадах, представляють різні професійні сфери та активно працюють задля очищення інформаційного простору не лише в Україні, а й у сусідніх демократичних країнах. Вже до осені 2020 року «ельфи» стали одним із небагатьох організованих громадських інструментів боротьби з російською дезінформацією. На державному рівні у 2021 році було створено спеціалізовані органи для ефективнішої протидії пропаганді. Зокрема, Міністерство культури та інформаційної політики України запровадило Центр стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки, тоді як під головуванням Ради національної безпеки і оборони створили Центр протидії дезінформації. Ці установи почали системно працювати над нейтралізацією інформаційних атак та поширенням правдивих повідомлень.

У 2022 році, після повномасштабного військового вторгнення Росії, Україна зробила черговий важливий крок, повністю припинивши трансляцію російських медіа на своїй території та максимально обмеживши доступ до веб-ресурсів із російськими доменами. Президент України Володимир Зеленський також підписав законодавчі зміни до існуючих норм (законопроект №5101), які

стосуються заборони будь-яких форм виправдання чи глорифікації російської агресії. Цей закон виключає можливість трактувати збройну агресію як внутрішню війну чи громадянську війну і накладає суворі обмеження на вихваляння осіб, причетних до агресії: як представників російських військових формувань, так і найманців або членів незаконних бандформувань [34].

Вплив пропаганди та дезінформації на українську аудиторію можна розглядати як багатогранний і складний процес, що має свою специфіку в контексті сучасних соціально-політичних умов. Пропаганда, як інструмент масової комунікації, зазвичай спрямована на маніпулювання громадською думкою, змінивши сприйняття реальності та впливаючи на емоційний стан людей, їх поведінку та переконання. Вона часто стає механізмом, який використовується для створення певного наративу, здатного поляризувати суспільство, посилювати війну або навіть змінювати стратегічний напрямок розвитку держави. Дезінформація, в свою чергу, є цілеспрямованим поширенням неправдивих або викривлених даних, що можуть виглядати як правда, але їхній зміст має на меті дезорієнтувати аудиторію, сіяти недовіру до інституцій чи підривати моральний дух суспільства.

Українська аудиторія, яка зазнала впливу багаторічної інформаційної війни та потоку маніпулятивних повідомлень, що надходять як від внутрішніх, так і зовнішніх джерел, є вразливою до таких форм інформаційного впливу. У цьому контексті важливим фактором стає здатність суспільства критично оцінювати інформацію та розпізнавати пропаганду і дезінформацію ще на етапі її надходження. Рівень медіаграмотності населення, інституційне забезпечення інформаційної безпеки держави, а також розробка систематичних заходів протидії деструктивному інформаційному впливу – все це грає ключову роль у формуванні сприятливого середовища для об'єктивного сприйняття фактів [37].

Пропаганда та дезінформація залишають істотний відбиток на соціокультурній атмосфері країни, впливаючи на широкий спектр аспектів суспільної свідомості – від індивідуальних поглядів окремих осіб до загальнодержавного політичного дискурсу. Реактивні механізми протидії мають

бути не лише оперативними, але й включати довгострокові стратегії для підвищення суспільної стійкості до зовнішніх маніпулятивних впливів.

2.4. Технологічні інструменти в роботі українських воєнних журналістів

Технології відіграють ключову роль у сучасній журналістиці, особливо коли йдеться про висвітлення воєнних подій. Українські журналісти, які працюють у зоні бойових дій, стикаються з надзвичайними викликами, і саме технологічні інструменти допомагають їм виконувати свою роботу ефективно, безпечно та оперативно.

Одним із найважливіших аспектів є забезпечення безпеки. Для українських журналістів, які працюють у гарячих точках, використання сучасних засобів захисту стає питанням життя і смерті. Наприклад, спеціальні мобільні додатки для відстеження місця перебування дозволяють редакціям тримати зв'язок із репортерами в реальному часі. Також популярними є пристрої для шифрування комунікацій, які захищають журналістів від перехоплення даних.

Дрони стали незамінними помічниками для збору візуальної інформації. Вони дозволяють отримувати кадри з висоти, не ризикуючи життям операторів. Це особливо актуально в умовах активних бойових дій, коли фізична присутність на місці подій може бути небезпечною. Завдяки дронам журналісти мають змогу документувати руйнування інфраструктури, масштаби гуманітарної кризи та інші важливі аспекти війни.

Технології також сприяють оперативності у передачі інформації. Мобільні пристрої з доступом до швидкісного інтернету дозволяють журналістам передавати репортажі з місця подій буквально за лічені хвилини. Онлайн-платформи та соціальні мережі стали основними каналами поширення новин, а інтерактивні формати, такі як лайв-трансляції, дозволяють аудиторії бути свідками подій у режимі реального часу.

Не менш важливим є використання аналітичних інструментів для перевірки фактів. У часи, коли війна супроводжується інформаційними атаками

та фейками, українські журналісти активно використовують спеціалізовані програми для аналізу даних, перевірки джерел та виявлення дезінформації. Ці технології допомагають зберігати довіру аудиторії та забезпечувати об'єктивність подачі матеріалів.

Окремо варто згадати про роль комп'ютерних технологій в роботі воєнних журналістів. Алгоритми машинного навчання можуть допомагати у сортуванні великих обсягів даних, автоматичному розпізнаванні облич чи об'єктів на фотографіях і відео, а також у перекладі текстів з іноземних мов. Це значно економить час і ресурси, які можна спрямувати на поглиблене дослідження теми [36].

Інструменти OSINT (Open Source Intelligence), або розвідка з відкритих джерел, стали важливою складовою сучасного інформаційного простору, особливо в умовах російсько-української війни. Їх значення важко переоцінити, адже вони допомагають не лише у зборі та аналізі даних, але й у боротьбі з дезінформацією, підвищенні довіри до медіа та забезпеченні прозорості інформаційних потоків. У часи, коли інформація стає зброєю, OSINT слугує інструментом, що допомагає розрізнити правду і маніпуляцію.

Сучасні технології дозволяють отримувати дані з численних джерел: соціальних мереж, супутникових знімків, відео, публічних реєстрів та інших відкритих платформ. Завдяки цьому журналісти, дослідники та правоохоронці мають змогу оперативно перевіряти інформацію та підтверджувати її достовірність. Наприклад, під час оборони Києва у перші дні повномасштабного вторгнення Росії, дописи у соціальних мережах та супутникові зображення стали ключовими джерелами для перевірки фактів про бойові дії, руйнування інфраструктури та переміщення військової техніки. Це дозволило уникнути хаосу та паніки серед населення, забезпечуючи доступ до перевірених даних.

Окрім медійної сфери, OSINT відіграє надзвичайно важливу роль у діяльності правоохоронних органів. Інструменти розвідки з відкритих джерел допомагають документувати воєнні злочини, збирати докази та притягати винних до відповідальності за злочини проти людяності. У сучасному світі, де

цифрові сліди залишаються майже скрізь, можливості OSINT стають невід'ємною частиною розслідувань. Вони дозволяють фіксувати факти в реальному часі, аналізувати події та будувати чітку доказову базу.

Важливо також зазначити, що OSINT сприяє протидії ворожій пропаганді та дезінформації. Завдяки доступу до великої кількості даних можна швидко ідентифікувати фейкові новини, спростовувати їх та запобігати їхньому поширенню. Це особливо актуально в умовах війни, коли інформаційна безпека стає частиною національної безпеки [35].

Інструменти OSINT також допомагають укріплювати довіру до медіа. У світі, де фейкові новини можуть поширюватися зі швидкістю світла, важливо забезпечувати аудиторію лише перевіреними фактами. Використання відкритих джерел для підтвердження інформації дозволяє журналістам бути більш прозорими у своїй роботі та зміцнювати довіру громадськості.

Усі ці аспекти свідчать про те, що OSINT є не просто набором технологій чи методик. Це інструмент гуманізму і правди, який допомагає людям орієнтуватися у складному світі інформації. У часи випробувань і війни він стає надійним помічником у боротьбі за справедливість і прозорість.

У сучасному світі, де технології невпинно розвиваються, а інформація стає найціннішим ресурсом, ми стикаємося з новими викликами, які вимагають інноваційних рішень. Особливо це стосується ситуацій, коли людство опиняється перед обличчям несправедливості та жорстокості, як це відбувається під час війни в Україні. Невиправдана агресія, спрямована проти нашої держави, створила новий фронт боротьби — цифровий фронт, де кожна світлина, відео чи пост у соціальних мережах може стати доказом злочинів проти людства.

Значення відкритих джерел інформації (OSINT) у цьому контексті важко переоцінити. OSINT, або розвідка на основі аналізу відкритих джерел, є потужним інструментом, який дозволяє збирати, перевіряти та аналізувати дані для встановлення істини. У часи, коли інформація поширюється зі швидкістю світла, а фальшиві новини та маніпуляції стають буденним явищем, здатність відокремлювати правду від брехні є критично важливою.

Кожна фотографія зруйнованого будинку, кожне відео наслідків ракетного удару чи свідчення очевидців є не просто записом подій — це частина мозаїки, яка допомагає побачити повну картину злочинів. Але водночас цей процес є надзвичайно складним. Гарантування автентичності таких даних вимагає не лише технічних знань, але й етичного підходу. Адже за кожним кадром стоять людські долі, біль та страждання [38].

Сьогодні правоохоронні органи України активно використовують можливості OSINT для збору доказів воєнних злочинів. Завдяки технологіям аналізу відкритих джерел стає можливим встановлювати місця подій, ідентифікувати причетних до злочинів осіб та навіть відновлювати хронологію подій. Це дозволяє не лише документувати злочини, але й створювати підґрунтя для майбутнього правосуддя.

Проте виклики залишаються. Величезна кількість цифрового контенту, що створюється під час війни, потребує ретельної перевірки. Фіксація даних, їх збереження та захист від маніпуляцій є ключовими завданнями. Водночас важливо враховувати правові аспекти використання таких даних у судових процесах, щоб забезпечити їхню прийнятність як доказів.

Технології самі по собі є лише інструментом. Їхня ефективність залежить від того, як саме вони використовуються. В умовах війни важливо не лише шукати правду, але й робити це з повагою до людської гідності та пам'яті про жертв. Кожен доказ має бути не просто свідченням злочину, але й нагадуванням про те, що справедливість можлива.

Війна в Україні змусила нас переосмислити значення інформації та її ролі у боротьбі за правду. Кожен із нас може зробити свій внесок у цю боротьбу — через поширення достовірної інформації, підтримку тих, хто бореться за справедливість, чи навіть просто через обережність у споживанні медіаконтенту. Адже правда починається з відповідальності кожного з нас.

Інформація є фундаментальною складовою нашого сучасного суспільства, і її визначення в законодавстві України, зокрема в статті 1 Закону України «Про інформацію», підкреслює її універсальну природу. Інформація

охоплює будь-які відомості чи дані, що можуть бути зафіксовані на матеріальних носіях або представлені в електронному вигляді. Таким чином, це не лише знання про події чи факти, а й структуровані дані, які набувають значення в контексті їхнього використання [39].

Одним із сучасних інструментів роботи з інформацією є OSINT (Open Source Intelligence) — розвідка на основі відкритих джерел. Цей підхід дозволяє отримувати доступ до широкого спектра електронних даних, таких як листування, документи чи записи, які можуть стати доказовою базою для розслідувань, зокрема у справах про воєнні злочини. OSINT також сприяє ідентифікації осіб, причетних до злочинів, що є важливим кроком у притягненні їх до відповідальності.

OSINT базується на зборі інформації з відкритих джерел, таких як соціальні медіа, новинні агентства, урядові реєстри та супутникові знімки. Цей процес включає кілька етапів, що утворюють циклічну систему для постійного вдосконалення аналізу. Прогнозується, що ринок OSINT продовжить стрімко зростати протягом наступних років, відкриваючи нові можливості для інновацій і стартапів [48].

Серед ключових інструментів OSINT можна виділити Maltego, Spiderfoot та OSINT Framework. Maltego є багатофункціональною платформою, яка дозволяє оптимізувати розслідування завдяки доступу до численних джерел даних і потужним засобам візуалізації. Spiderfoot забезпечує автоматизований збір даних про IP-адреси, домени, електронні адреси та інші параметри, що значно полегшує процес аналізу. OSINT Framework пропонує інтегровану базу даних і корисні посилання на інструменти для розвідки, забезпечуючи ефективність і зручність у роботі. OSINT є потужним інструментом для роботи з інформацією у відкритих джерелах, що дозволяє не лише збирати дані, але й перетворювати їх на цінну аналітичну інформацію. Це сприяє прозорості, безпеці та справедливості в сучасному світі.

Каталог ресурсів для операційних систем, включаючи Linux, відкриває перед користувачами широкий спектр можливостей для вирішення

різноманітних завдань. Головна складність полягає у створенні ефективної стратегії пошуку, яка дозволяє швидко і точно знайти необхідну інформацію, наприклад, визначення реєстрації транспортного засобу чи пошук електронної адреси. Проте завдяки продуманій організації такі інструменти стають незамінними помічниками, які значно спрощують роботу з даними [2].

Одним із прикладів потужного програмного забезпечення є Lampruge. Це комерційний продукт, орієнтований на OSINT — відкриту розвідку. Його можливості охоплюють перевірку контрагентів, аналіз кіберзагроз, розслідування злочинів і фінансову аналітику. Завдяки інтуїтивно зрозумілому інтерфейсу та простоті встановлення, Lampruge стає доступним навіть для новачків. Програма дозволяє почати аналіз із базових даних, таких як реєстраційний номер компанії, ім'я чи номер телефону, і автоматично обробляє інформацію з понад 100 джерел. Це забезпечує користувачам доступ до цінної аналітики в максимально стислі терміни.

Користувачі можуть працювати з Lampruge через настільний додаток або API-запити. Для компаній, які потребують масштабованих рішень для управління ризиками та дослідження загроз, доступна SaaS-пропозиція Lighthouse. Вона дозволяє оплатити використання послуг через виклики API, що забезпечує гнучкість і зручність у роботі.

Іншим корисним інструментом для дослідження веб-доменів є Recon-ng. Цей фреймворк еволюціонував із простого сценарію до потужного інструменту з широкими можливостями. Recon-ng дозволяє ідентифікувати вразливості веб-ресурсів, аналізувати GeoIP-дані, досліджувати DNS-записи та сканувати відкриті порти. Він також допомагає знаходити приховані субдомени, конфіденційні файли на кшталт robots.txt, ідентифікувати помилки SQL та збирати інформацію про систему управління контентом компанії чи дані WHOIS.

Для фахівців із цифрової безпеки особливо корисним є Aircrack-ng. Цей багатофункціональний інструмент використовується для перевірки захищеності бездротових мереж. Він дозволяє здійснювати моніторинг мереж, збирати пакети даних, аналізувати кадри та отримувати інформацію про точки доступу за

підтримки GPS. Aircrack-ng також виконує тести на проникнення в мережі, оцінюючи їхню стійкість до різних типів атак, таких як створення фальшивих точок доступу чи повторення даних [1].

Цей інструмент підтримує підбір паролів для протоколів WEP і WPA PSK (версії WPA 1 і 2), що робить його універсальним рішенням для виявлення потенційних вразливостей до виникнення загроз. Хоча він спочатку був розроблений для Linux, його адаптовано для Windows, macOS та FreeBSD. Інтерфейс командного рядка (CLI) відкриває додаткові можливості для досвідчених користувачів, які можуть створювати власні сценарії і кастомізувати функціонал відповідно до своїх потреб.

Ці інструменти є яскравими прикладами того, як сучасні технології допомагають людям ефективніше працювати з даними та забезпечувати безпеку в цифровому світі. Вони не лише розширюють можливості, але й роблять складні завдання більш доступними для кожного.

Метадані, що містяться у публічних документах, можуть стати справжнім ключем до розкриття важливих деталей, які залишаються прихованими на перший погляд. Metagoofil — це інструмент, що відкриває нові горизонти для аналізу таких даних. Його здатність вилучати імена користувачів, справжні імена, а також інформацію про сервери та шляхи до файлів дозволяє створювати цілісну картину з розрізнених шматочків інформації. Ця технологія є безцінною для тих, хто працює над відновленням правди, зокрема в умовах сучасних викликів.

OSINT (Open Source Intelligence) відкриває перед людством нові можливості у пошуку правди та справедливості. Цей підхід дозволяє збирати дані з відкритих джерел — від соціальних мереж до супутникових знімків — і створювати реальні картини подій, які часто залишаються у тіні. Особливо це важливо в контексті розслідувань воєнних злочинів, де кожен факт може стати вирішальним. Завдяки OSINT можна відслідковувати переміщення військових підрозділів, аналізувати стратегії ворога та навіть прогнозувати його подальші дії [9].

Попри величезний потенціал OSINT, інтеграція цих методів у юридичні процеси залишається складним завданням. Судові процедури вимагають абсолютної достовірності доказів. Це означає, що зібрані дані мають бути перевірені, джерела — надійними, а сам процес збору та зберігання доказів — прозорим і захищеним від маніпуляцій. Особливо важливо враховувати питання конфіденційності, адже ідентифікація осіб, які можуть бути непрямо залучені до подій, повинна здійснюватися з максимальною обережністю.

Для того щоб OSINT став невід'ємною частиною правосуддя, необхідно посилити співпрацю між аналітиками OSINT та правоохоронними органами. Це включає не лише обмін інформацією, але й спільну розробку стандартів для збору та перевірки доказів. Усе це сприятиме тому, щоб цифрові докази стали надійною основою для судових рішень.

Застосування OSINT у розслідуванні воєнних злочинів є яскравим прикладом того, як технології можуть служити гуманності. У сучасному світі, де інформація є одним із найцінніших ресурсів, здатність аналізувати відкриті дані стає критично важливою. Це не лише допомагає документувати воєнні злочини, але й сприяє міжнародному розголосу, привертаючи увагу до порушень прав людини.

Робота OSINT-фахівців є прикладом того, як технології можуть бути використані для відновлення справедливості. Їхній внесок у збір та аналіз даних дозволяє не лише фіксувати злочини, але й будувати надійну доказову базу для майбутніх судових процесів. Це дає надію на те, що навіть у найтемніші часи правда знайде свій шлях до світла.

Попри всі ці досягнення, варто пам'ятати, що технології самі по собі не замінюють людську емпатію та професіоналізм. Українські воєнні журналісти залишаються носіями етичних стандартів і гуманістичних цінностей навіть у найскладніших умовах. Технологічні інструменти лише допомагають їм виконувати свою місію — розповідати правду і підтримувати суспільство в часи випробувань.

Тож можна впевнено сказати, що сучасні технології стали невід'ємною частиною роботи українських воєнних журналістів. Вони не лише підвищують ефективність та безпеку їхньої діяльності, але й допомагають зберігати людяність і довіру в умовах, коли правда стає найціннішою зброєю.

РОЗДІЛ 3. ВИСВІТЛЕННЯ ВОЄННИХ ПОДІЙ У ЗАКОРДОННИХ ЗМІ

3.1. Закордонні медіа про війну в Україні: аналіз підходів і наративів

Закордонні медіа відіграють важливу роль у формуванні глобального сприйняття війни в Україні. Вони не лише інформують світову спільноту про події, але й створюють наративи, які впливають на міжнародну політику, громадську думку та гуманітарну допомогу. Аналізуючи підходи і теми, які висвітлюють іноземні журналісти, можемо краще зрозуміти, як формується образ війни на міжнародній арені.

Одним із ключових аспектів висвітлення війни є акцент на людських історіях. Багато іноземних медіа зосереджуються на розповідях про звичайних людей, які постраждали від війни. Це історії про родини, що втратили домівки, про дітей, які змушені були залишити свої школи, про волонтерів, які ризикують життям, щоб допомогти іншим. Такі матеріали викликають співчуття та емпатію у читачів і глядачів, допомагаючи їм побачити в українцях не лише цифри чи статистику, а реальних людей із мріями, болем і надіями.

Водночас закордонні ЗМІ часто аналізують політичні та військові аспекти війни. Особливу увагу приділяють причинно-наслідковим зв'язкам, геополітичним інтересам та ролі великих держав у цій війні. Багато видань зосереджуються на міжнародному праві, порушеннях прав людини та відповідальності агресора. У цьому контексті важливим є використання точних термінів і фактів, адже кожне слово може вплинути на те, як аудиторія сприймає події [42].

Ще одним важливим аспектом є висвітлення гуманітарної кризи. Закордонні журналісти часто фокусуються на проблемах біженців, руйнуванні інфраструктури та нестачі базових ресурсів. Завдяки їхнім репортажам міжнародна спільнота отримує змогу краще зрозуміти масштаб трагедії та мобілізувати ресурси для допомоги.

Однак не всі медіа однаково підходять до висвітлення війни. Деякі видання можуть бути упередженими через політичні чи економічні інтереси своїх країн. Це може призводити до спотворення фактів або акцентування уваги на певних аспектах війни за рахунок інших. Наприклад, у деяких випадках більше уваги приділяється геополітичним іграм великих держав, ніж стражданням мирного населення.

Важливо також зазначити роль соціальних мереж у формуванні міжнародного дискурсу про війну. Завдяки платформам, таким як Twitter чи Instagram, українці мають можливість ділитися своїми історіями безпосередньо зі світом. Це дозволяє створювати альтернативні наративи та протидіяти дезінформації.

Закордонні медіа мають величезну відповідальність перед своєю аудиторією і перед тими, про кого вони пишуть. Їхнє завдання — не лише інформувати, але й сприяти розумінню, співчуттю та пошуку шляхів до миру. Висвітлення війни в Україні є прикладом того, як журналістика може стати мостом між народами, допомагаючи світові побачити людяність навіть у найтемніші часи.

Українсько-російська війна залишається однією з найгостріших тем сучасності, що викликає значний інтерес у всьому світі. Особливо помітним є висвітлення цієї теми у провідних медіа Великої Британії, які відіграють ключову роль у формуванні громадської думки, поширенні інформації та аналізі подій. Війна, яка має глибоке історичне коріння, набула глобального резонансу після анексії Криму Росією у 2014 році, що стало початком тривалої війни на сході України. У цьому контексті роль ЗМІ важко переоцінити, оскільки вони виступають як головний міст між подіями та громадськістю [43].

Британські ЗМІ демонструють значну відповідальність у висвітленні цього складного питання. Їхня мета — забезпечити точне, неупереджене та оперативне інформування про події, що розгортаються. Важливо розуміти, що медіа не лише надають інформацію, а й впливають на формування суспільної думки та політичних рішень. Висвітлення війни з боку британських медіа сприяє

кращому розумінню його причин, наслідків та впливу на міжнародну спільноту. Це також підкреслює важливість свободи слова та незалежності журналістики у демократичному світі.

Особливу увагу привертає питання об'єктивності медіа. У таких складних і чутливих темах, як війна, важливо уникати упередженості та маніпуляцій. Британські ЗМІ здебільшого демонструють зусилля щодо збереження балансу у висвітленні російсько-українській війні. Однак повна неупередженість — це виклик, який вимагає постійної саморефлексії як від журналістів, так і від їхніх аудиторій. Споживачі новин також повинні критично підходити до інформації, аналізувати її з різних джерел та звертати увагу на можливі неточності.

Висвітлення війни в британських медіа не лише інформує світову спільноту про події в Україні, але й сприяє підтримці демократичних цінностей, таких як свобода та незалежність держав. Це підкреслює важливість міжнародної солідарності та об'єднання зусиль для вирішення війни мирним шляхом. У цьому процесі кожен голос має значення — як голос журналіста, так і голос свідомого громадянина, який прагне розуміння та діалогу [44].

Сьогодні люди живуть в епоху інформаційного достатку, коли доступ до новин є майже необмеженим. Це дає можливість кожному з нас бути активними учасниками глобального діалогу. Водночас це накладає на нас відповідальність за критичне сприйняття інформації та її поширення. Лише через усвідомлене ставлення до медіа ми можемо сприяти формуванню об'єктивної картини сучасного світу та підтримувати цінності людяності й справедливості.

Висвітлення війни між Україною та Росією у британських засобах масової інформації є важливим аспектом, який допомагає зрозуміти, як міжнародна спільнота сприймає цю складну ситуацію. Кожне медіа має свій підхід, тон і акценти, що формують уявлення аудиторії про події. Такі видатні британські ЗМІ, як BBC, The Guardian і The Telegraph, пропонують різні перспективи, що в сукупності створюють широку картину.

BBC, наприклад, відома своїм прагненням до нейтральності та об'єктивності. Її журналісти намагаються подавати факти без емоційного

забарвлення чи явного прийняття однієї зі сторін. Такий підхід дозволяє аудиторії самостійно аналізувати ситуацію та формувати власну думку. Проте існує й інший підхід, який демонструють The Guardian і The Telegraph [41]. Ці медіа часто займають більш виразну позицію, пропонуючи критичний аналіз подій та їхніх наслідків. Вони не бояться піднімати гострі питання, зокрема щодо політичних рішень, гуманітарних викликів та історичних передумов війни.

Однією з важливих тем є історичний контекст українсько-російських відносин. Багато матеріалів у британських ЗМІ пояснюють сучасну війну через призму минулого, підкреслюючи довготривалі складнощі у відносинах між двома країнами. Крім того, активно обговорюється роль НАТО та його держав-членів у поточних подіях. Ця тема викликає дискусії щодо міжнародної відповідальності та можливостей запобігання ескалації.

Гуманітарні аспекти війни також займають центральне місце у висвітленні. Британські ЗМІ детально розповідають про вплив війни на цивільне населення, звертаючи увагу на страждання людей, руйнування інфраструктури та необхідність міжнародної допомоги. Водночас обговорюється потенціал ескалації війни та його глобальні наслідки, що є важливим нагадуванням про взаємозв'язок сучасного світу [45].

Особливу увагу привертає тема зображення «героїв» і «лиходіїв». У багатьох матеріалах російське керівництво та військові зображуються як відповідальні за насильство та руйнування в Україні. Це часто супроводжується аналізом політики Росії, яку деякі джерела пояснюють «імперською психологією». Водночас український народ і військові часто постають у ролі героїв, які борються за свою свободу та незалежність.

Цікаво, що різні підходи до висвітлення війни можуть доповнювати одне одного. Нейтральний тон BBC сприяє об'єктивності та аналізу фактів, тоді як більш емоційний і критичний підхід The Guardian і The Telegraph може спонукати до глибшого розуміння моральних і політичних аспектів ситуації. Це підкреслює важливість різноманіття джерел інформації для формування повного уявлення про події.

Зрештою, роль ЗМІ у формуванні громадської думки є надзвичайно важливою. Вони не лише інформують про події, але й впливають на те, як ці події сприймаються на міжнародному рівні. Вивчення висвітлення війни між Україною та Росією у британських медіа дозволяє краще зрозуміти складність цієї проблеми та усвідомити важливість критичного мислення при сприйнятті інформації.

Українсько-російська війна стала однією з найгостріших криз сучасності, яка вплинула на життя мільйонів людей, а також на міжнародну стабільність. У медійному просторі війна висвітлюється через призму героїв і лиходіїв, де українські солдати постають як захисники своєї країни, а російські війська — як агресори. Такий підхід до висвітлення подій не лише формує громадську думку, але й відображає глибокі політичні та культурні цінності суспільства.

Українські військові в медіа часто зображуються як хоробрі та патріотичні люди, які борються за свободу та незалежність своєї держави. Їх називають «героями», що захищають свою землю від окупантів. У той же час російські війська характеризуються як агресори, які загрожують суверенітету України. Такий контраст у висвітленні подій підкреслюється використанням певної мови та образів, що допомагає створити чіткий поділ між добром і злом. Наприклад, українських солдатів часто називають «захисниками», а російських — «найманцями» або «окупантами» [46].

Британська телерадіомовна корпорація BBC є одним із провідних джерел інформації про війну. Вона надає детальні звіти та аналізи, які охоплюють широкий спектр точок зору — від експертних думок до свідчень очевидців. Такий підхід дозволяє глибше зрозуміти складний характер подій. У своїх репортажах BBC висвітлює політичні, військові та соціальні аспекти війни, використовуючи дані як з українських, так і з російських джерел, а також міжнародні погляди.

Окрім фактів про бойові дії та їх наслідки, BBC також аналізує вплив цієї війни на міжнародну безпеку. Наприклад, у річному звіті Генерального

секретаря НАТО Єнса Столтенберга за 2022 рік було детально розглянуто наслідки російсько-українській війні для регіональної та глобальної стабільності. Це включало оцінки ефективності дипломатичних зусиль, спрямованих на врегулювання ситуації, а також обговорення потенційних наслідків ескалації насильства.

Водночас висвітлення цієї війни в ЗМІ не позбавлене критики. Деякі експерти вважають, що медіа можуть ненавмисно сприяти загостренню ситуації, посилюючи суперечливі наративи або не приділяючи належної уваги відповідальності ключових учасників війни. Наприклад, зазначається, що медійні атаки можуть впливати на обороноздатність України та створювати додаткові виклики для її громадян.

У відповідь на такі зауваження BBC вжила заходів для покращення збалансованості своїх репортажів. Зокрема, корпорація збільшила різноманітність точок зору у своїх матеріалах, забезпечила ширший контекст для подій і підвищила прозорість своєї журналістської практики. Це дозволяє не лише краще інформувати аудиторію, але й сприяти більш глибокому розумінню складного характеру війни.

Ця війна також стала платформою для прояву солідарності міжнародної спільноти з Україною. Європейський Союз і Велика Британія активно підтримують Україну в її боротьбі за незалежність. Велика Британія була однією з перших країн, яка засудила агресивну політику Росії та висловила свою відданість підтримці миру в регіоні.

Складність і багатогранність російсько-українській війні нагадують нам про важливість людяності та емпатії. Кожна сторона має свої історії, свої втрати й свої сподівання на мирне майбутнє. У цьому контексті роль медіа є надзвичайно важливою: вони не лише інформують, але й формують суспільне сприйняття подій. Тому відповідальність журналістів полягає в тому, щоб висвітлювати війну чесно, об'єктивно й з повагою до людської гідності.

The Guardian, відомий своєю широтою висвітлення важливих міжнародних подій, приділяє значну увагу українсько-російській війні, прагнучи

розкрити складність і багат шаровість цієї кризи. У своїх репортажах видання намагається не лише інформувати, але й допомагати читачам зрозуміти контекст і наслідки подій, які впливають на життя мільйонів людей.

Одним із прикладів такого підходу став докладний аналіз річного звіту Генерального секретаря НАТО Єнса Столтенберга за 2022 рік, опублікований 21 березня 2023 року. У цьому матеріалі The Guardian представив ключові аспекти документа, що висвітлювали складний характер війни між Україною та Росією. Видання зосередилося на причинах і наслідках протистояння, намагаючись донести до читачів повну і точну картину ситуації. Такий підхід демонструє прагнення редакції до об'єктивності та глибокого аналізу.

Крім висвітлення офіційних документів і заяв, The Guardian активно залучає експертів для надання додаткового контексту. Наприклад, у грудні 2022 року видання детально розповіло про візит президента України Володимира Зеленського до США. У статтях було подано не лише хронологію подій, але й коментарі аналітиків, які допомогли пояснити значення цього візиту в контексті міжнародної політики та підтримки України. Такий підхід дозволяє читачам не просто дізнаватися новини, а й розуміти їхній глибший сенс.

Однак навіть найкращі зусилля можуть бути піддані критиці. Деякі спостерігачі висловлюють занепокоєння, що акцент The Guardian на війну може ненавмисно сприяти поширенню російської пропаганди або дезінформації. Наприклад, висвітлення напружених відносин між ЄС і Росією чи засудження політики Путіна Великобританією іноді може бути використане російськими пропагандистами для просування власних наративів. Це ставить перед редакцією складне завдання – знайти баланс між правдивим інформуванням і запобіганням можливим маніпуляціям.

The Guardian продовжує уважно стежити за розвитком подій, прагнучи уникати пасток дезінформації та залишатися надійним джерелом інформації для своїх читачів. У нинішніх умовах важливо зберігати пильність і відповідальність у журналістській діяльності, адже медіа відіграють ключову роль у формуванні громадської думки та підтримці демократичних цінностей у світі.

The Times, одне з провідних британських видань, вже тривалий час приділяє значну увагу українсько-російській війні, намагаючись допомогти своїм читачам краще зрозуміти складність цієї ситуації. Видання регулярно публікує аналітичні матеріали, репортажі та думки експертів, які висвітлюють різні аспекти цієї кризи. Зокрема, у березні 2023 року газета опублікувала статтю, присвячену річному звіту Генерального секретаря НАТО Єнса Столтенберга, в якому було розглянуто вплив війни на міжнародну безпеку.

The Times також детально висвітлювала ключові події, що супроводжували цю війну, включаючи візит президента України Володимира Зеленського до Сполучених Штатів у грудні 2022 року. Ці матеріали допомогли британській аудиторії глибше зрозуміти, як ця ситуація впливає не лише на Україну та Росію, а й на міжнародні відносини загалом.

Видання намагається надати багатогранний аналіз подій, звертаючи увагу на роль інформаційної війни. The Times досліджувала, як медійні кампанії можуть впливати на обороноздатність України та формування громадської думки у світі. Також газета висвітлювала ширший контекст проблеми, торкаючись питань глобальної безпеки та того, як агресія Росії може позначитися на стабільності у світі, зокрема у Сполученому Королівстві.

Водночас The Times неодноразово стикалася з критикою щодо свого підходу до висвітлення війни. Деякі читачі та експерти вважали, що видання могло б активніше протистояти пропагандистським наративам і забезпечувати більш збалансоване подання інформації. Наприклад, були зауваження щодо того, що газета інколи недостатньо детально розглядала роль російської пропаганди або спрощено трактувала природу війни, називаючи його локальним протистоянням між сусідніми країнами.

Попри ці виклики, The Times залишається важливим джерелом інформації для британської аудиторії. Її зусилля спрямовані на те, щоб допомогти читачам краще зрозуміти складність українсько-російської війни та її наслідки. Це підкреслює необхідність постійної роботи над якістю

журналістики, яка здатна не лише інформувати, а й розвивати критичне мислення та співчуття до тих, хто постраждав від цієї кризи.

Sky News, як одне з провідних британських медіа, продовжує активно висвітлювати українсько-російської війни, прагнучи надати своїй аудиторії всебічний погляд на події. У сучасному світі, де інформація є ключовим ресурсом, важливо розуміти складність і багатогранність таких криз. Sky News намагається не лише інформувати, а й пояснювати динаміку війни, що триває, через різні перспективи [47].

Одним із важливих аспектів їхньої роботи є аналіз ролі НАТО у контексті цієї війни. Наприклад, звіт генерального секретаря НАТО Єнса Столтенберга за 2022 рік, який був висвітлений Sky News у березні 2023 року, став прикладом того, як медіа можуть допомогти глядачам краще зрозуміти позицію міжнародних організацій. Пояснюючи дії та стратегії НАТО, журналісти намагаються представити більш чітку картину того, як міжнародна спільнота реагує на кризу.

Окрім аналізу офіційних документів і заяв, Sky News також звертається до експертів і дослідників для надання додаткового контексту. Наприклад, висвітлення проекту EU vs Disinfo, що спрямований на боротьбу з дезінформацією, дозволяє аудиторії краще зрозуміти інформаційний вимір війни. У сучасну епоху інформаційних війн важливо розрізняти факти від маніпуляцій, і Sky News робить кроки у цьому напрямку [48].

Водночас медіа не уникає критики. Деякі оглядачі вказують на те, що навіть найкращі наміри можуть мати побічні ефекти. Наприклад, акцентування на «шляхетності» дій Росії у деяких матеріалах може створити викривлене сприйняття реальності серед частини аудиторії. Це нагадує про те, наскільки велика відповідальність лежить на журналістах у висвітленні таких чутливих тем.

Попри це, Sky News продовжує шукати баланс між точністю та об'єктивністю. Вони прагнуть до того, щоб їхні матеріали не лише інформували, а й сприяли кращому розумінню складної геополітичної ситуації. Завдяки

включенню різних точок зору та аналізу з різних джерел, медіа допомагає своїй аудиторії побачити повнішу картину війни.

У світі, де інформація може бути зброєю, важливо пам'ятати про людяність і відповідальність. Журналісти Sky News, як і будь-які інші медійники, мають прагнути до того, щоб їхні репортажі сприяли миру та порозумінню. Хоча це завдання є складним, воно залишається надзвичайно важливим для суспільства.

Daily Mail, одне з провідних британських видань, активно висвітлює події, пов'язані з українсько-російської війни, намагаючись донести до своїх читачів не лише інформаційні новини, але й аналітичні матеріали. У своїх публікаціях газета прагне охопити різні аспекти ситуації, яка вже тривалий час залишається в центрі уваги світової спільноти.

Одним із яскравих прикладів такого висвітлення є випуск Daily Mail від 22 грудня 2022 року, коли на першій шпальті було розміщено матеріали, присвячені візиту президента України Володимира Зеленського до США. На титульній сторінці газета не лише опублікувала фотографію українського лідера, але й акцентувала увагу на значущості його візиту в контексті триваючої війни. Такий підхід наголошує на важливості міжнародної підтримки України в умовах військової агресії.

Крім репортажів про ключові події, Daily Mail приділяє увагу експертним оцінкам і думкам щодо ситуації. Видання аналізує роль Великої Британії у засудженні політики Росії та її впливу на відносини між Європейським Союзом і Російською Федерацією. Зокрема, газета підкреслює важливість консолідації міжнародної спільноти перед викликами, які ставить перед світом цю війну. Окремо розглядаються питання інформаційної війни та її впливу на обороноздатність України, що є ще одним важливим аспектом сучасного протистояння.

Проте підхід Daily Mail до висвітлення подій не завжди знаходить схвалення у всіх читачів. Деякі критики зауважують, що іноді видання надмірно зосереджується на сенсаційних аспектах, що може призводити до спрощеного

або навіть викривленого сприйняття складної ситуації. Заклики до більш збалансованого та об'єктивного підходу звучать дедалі частіше, адже саме такий підхід дозволяє краще зрозуміти багатогранність війни.

Попри критику, Daily Mail залишається важливим джерелом інформації для багатьох британців. Її публікації про українсько-російської війни сприяють формуванню громадської думки та підтримують інтерес до подій у Східній Європі. У цьому контексті видання відіграє важливу роль у підвищенні обізнаності про виклики, з якими стикається Україна, та необхідність глобальної солідарності у боротьбі за свободу і мир.

The Independent, одне з провідних британських медіа, продовжує відігравати важливу роль у висвітленні українсько-російської війни, надаючи читачам широкий спектр інформації та аналізу. Його публікації охоплюють як ключові події, так і глибокі роздуми про наслідки цієї ситуації для глобальної безпеки, що є вкрай важливим у сучасному світі.

Однією з важливих тем, які висвітлює видання, є роль міжнародних союзів, таких як НАТО, у контексті війни. Наприклад, щорічний звіт Генерального секретаря НАТО Йенса Столтенберга за 2022 рік, опублікований у березні 2023 року, став важливим джерелом інформації про вплив війни на міжнародну безпеку. The Independent також звертає увагу на дипломатичні зусилля, такі як візит Президента України Володимира Зеленського до США у грудні 2022 року, підкреслюючи значення міжнародної підтримки для України [49].

Газета прагне забезпечити різностороннє висвітлення війни, включаючи думки експертів та аналіз впливу медійного простору. Однією з ключових тем є обговорення ролі інформаційних кампаній у формуванні громадської думки. Видання аналізує, як медіаатаки впливають на обороноздатність України та як міжнародні ЗМІ сприяють розумінню ситуації серед світової спільноти.

The Independent також приділяє увагу ширшим наслідкам війни для глобальної системи безпеки. У своїх публікаціях газета досліджує роль основних гравців, таких як США та Велика Британія, у підтримці стабільності в умовах

війни. Завдяки глибокому аналізу видання допомагає читачам зрозуміти складність ситуації та її вплив на міжнародні відносини.

Однак не всі погоджуються з підходом The Independent до висвітлення подій. Деякі критики зазначають, що газета іноді зображає війну як «суперечку між сусідами», що може применшувати серйозність російської агресії проти України. Інші звертають увагу на недостатнє висвітлення ролі російських медіа у поширенні пропаганди та формуванні глобального сприйняття ситуації.

Попри ці виклики, важливо відзначити, що The Independent продовжує докладати зусиль для забезпечення об'єктивного та збалансованого висвітлення. Видання прагне представити складність війни та врахувати різні точки зору, щоб допомогти своїм читачам краще зрозуміти не лише поточну ситуацію, але й її довгострокові наслідки для світу.

Financial Times (FT) — це британське видання, яке має багаторічну історію та репутацію одного з найвпливовіших джерел фінансових і економічних новин у світі. Засноване ще у 1888 році, FT відоме своїм високим стандартом журналістики та здатністю надавати читачам глибокий аналіз складних тем, таких як фінансові ринки, економічні тенденції та міжнародна політика.

Останніми роками Financial Times приділяє значну увагу висвітленню українсько-російської війни. Це питання залишається однією з найважливіших тем у глобальному порядку денному, і FT прагне надати своїй аудиторії не лише факти, але й контекст, який допомагає краще зрозуміти події. Наприклад, видання детально аналізувало щорічний звіт генерального секретаря НАТО Єнса Столтенберга за 2022 рік, який розкривав ключові аспекти війни. Така інформація є важливою для міжнародної спільноти, оскільки дозволяє зрозуміти роль НАТО у вирішенні кризи та її вплив на геополітичний баланс.

Окрім фактів, FT надає експертний аналіз і думки, що дозволяють читачам отримати глибше розуміння ситуації. Наприклад, у виданні обговорювали візит президента України Володимира Зеленського до США, аналізуючи його потенційний вплив на перебіг війни. Такі матеріали збагачують

зміст газети, допомагаючи читачам усвідомити складність ситуації та її наслідки для різних сторін [50].

Водночас Financial Times не уникала критики. Деякі спостерігачі вказують на те, що навіть найкращі спроби висвітлити війну можуть ненавмисно сприяти дезінформації або негативно вплинути на обороноздатність України. Це підкреслює важливість відповідального підходу до журналістики, особливо коли йдеться про такі делікатні та складні питання.

Financial Times продовжує вдосконалювати своє висвітлення, прагнучи досягти балансу між інформативністю та відповідальністю. Це видання залишається важливим джерелом знань для тих, хто шукає глибше розуміння глобальних подій і їхнього впливу на наше життя.

Британські ЗМІ у 2022 році приділили значну увагу війні в Україні, висвітлюючи не лише саму війну, але й реакцію британського уряду на дії Володимира Путіна та роль міжнародних організацій, таких як ООН, у вирішенні цієї кризи. Українці з інтересом спостерігали за цим висвітленням, адже воно стало частиною глобального інформаційного простору, де війна в Україні займає центральне місце. Водночас, у самій Україні відбулися події, які стали важливими для громадянського суспільства, зокрема закриття проросійських каналів Віктора Медведчука та затримання Анатолія Шарія. Ці кроки сприймалися як сигнал до боротьби з впливом дезінформації та пропаганди [51].

Українські медіа, такі як «Детектор медіа», активно працюють над тим, щоб протидіяти поширенню кремлівської дезінформації. Ця робота є особливо важливою в умовах війни, коли інформація стає не лише засобом комунікації, але й інструментом впливу на громадську думку і навіть зброєю. Протягом останніх років Україна стикається з постійними інформаційними атаками з боку Росії, і медіаспільнота відіграє ключову роль у викритті неправдивих наративів. Водночас, українські журналісти змушені діяти в умовах жорстких обмежень і правил, спрямованих на захист національної безпеки, таких як стаття 114-2, яка регулює поширення інформації про військові постачання.

Реакція українських ЗМІ на висвітлення війни британськими журналістами була різною. Одні акцентували на героїзмі українських військових і підкреслювали їхню мужність. Інші звертали увагу на недоліки в іноземному висвітленні війни, зокрема на певні неточності чи надмірну спрощеність у трактуванні складних подій. Це демонструє складність ситуації, коли навіть найкращі наміри можуть призводити до непорозумінь через культурні чи політичні відмінності.

Українські медіа також підкреслюють важливість прозорості та правдивості в часи війни. Ініціативи на кшталт «Детектора медіа» є прикладом того, як громадянське суспільство може об'єднуватися для боротьби з дезінформацією. Ця діяльність є не лише відповіддю на зовнішній тиск, але й спробою створити культуру відповідального журналістського підходу. Для українців це не просто питання інформаційної політики — це боротьба за право на правду та справедливість.

Війна 2022 року стала випробуванням для всіх: для військових, для політиків і для журналістів. У цих умовах особливо важливо залишатися пильними та не допускати маніпуляцій. Українські медіа продовжують свою роботу, незважаючи на всі труднощі, адже вони розуміють свою відповідальність перед суспільством. Їхня мета — забезпечити доступ до об'єктивної інформації, яка допоможе людям зрозуміти реальну картину подій і зробити власні висновки.

Водночас важливо розуміти, що інформаційна війна є лише частиною ширшої війни. Вона стосується не лише України чи Росії, але й усього світу. Те, як міжнародні медіа висвітлюють ці події, впливає на формування глобальної громадської думки. Тому українські журналісти закликають до відповідальності всіх учасників інформаційного простору і наголошують на необхідності співпраці для боротьби з дезінформацією.

Ця війна показала силу слова і його здатність змінювати хід історії. Але вона також нагадала про те, що правда завжди потребує захисту. Українські медіа роблять усе можливе, щоб ця правда залишалася доступною для всіх, хто її шукає.

Українські засоби масової інформації відіграють важливу роль у формуванні об'єктивного розуміння подій, що відбуваються в країні, особливо під час війни. Вони не тільки інформують громадськість, але й активно протидіють дезінформації, яка поширюється як всередині країни, так і за її межами. У контексті війни, що триває, українські ЗМІ стикаються з викликами, які вимагають від них не лише професіоналізму, але й сміливості [52].

Одним із важливих завдань українських медіа є спростування неправдивої інформації, яка може впливати на міжнародну спільноту. Наприклад, вони активно реагують на матеріали британських ЗМІ, які іноді можуть містити неточності або скептичні оцінки ситуації в Україні. Українські журналісти наголошують на необхідності точного висвітлення подій, адже це впливає на розуміння війни у світі та підтримку України.

Цікаво, що за 11 місяців повномасштабної війни Росія здійснила 477 злочинів проти журналістів і ЗМІ в Україні. Цей факт є свідченням того, наскільки небезпечною є робота журналістів у зоні війни. Незважаючи на це, українські медіа продовжують виконувати свою місію — доносити правду до людей. Вони протистоять будь-яким спробам применшити масштаби російської агресії або поставити під сумнів достовірність їхньої роботи.

Критика на адресу британських ЗМІ також стосується їхнього нерозуміння контексту війни в Україні. Це створює певну напругу між українськими та міжнародними журналістами. Наприклад, коментарі британського міністра оборони Бена Уоллеса про поведінку українців під час війни викликали значний резонанс у суспільстві. Українські ЗМІ активно обговорювали ці заяви, підкреслюючи важливість коректного висвітлення подій.

Українська організація «Детектор медіа» відіграє ключову роль у боротьбі з кремлівською дезінформацією. Вона вже багато років документує випадки пропаганди та маніпуляцій з боку Росії, що допомагає створювати чітку картину інформаційної війни. Завдяки таким зусиллям українські ЗМІ не лише захищають свою аудиторію від фейків, але й сприяють підвищенню обізнаності міжнародної спільноти про реальний стан справ.

Зрештою, робота українських журналістів є прикладом стійкості та відданості правді. Вони не лише інформують, але й стають голосом тих, хто постраждав від війни. У часи, коли інформація може бути зброєю, їхній внесок є неоціненним для підтримки справедливості та миру.

Висвітлення війни завжди є складним викликом для медіа, адже це питання не лише інформації, а й впливу на громадську думку, формування суспільного розуміння та навіть політичних рішень. В умовах війни в Україні 2022 року це завдання стало ще більш важливим, адже кожне слово, кожна фотографія, кожен сюжет мають значення. Українські ЗМІ неодноразово звертали увагу на те, як західні медіа, зокрема британські, висвітлюють події, що відбуваються в Україні. На жаль, їхні спостереження часто свідчать про спотворення реальності через вплив російської пропаганди.

Російський уряд давно відомий своєю здатністю використовувати медіа як інструмент для поширення дезінформації. У сучасному світі ці кампанії стали ще більш витонченими, спрямованими не лише на внутрішню аудиторію, а й на міжнародну. Маніпуляція фактами, створення фейкових новин і перекручення реальних подій — це лише деякі з інструментів, які використовуються для впливу на громадську думку за кордоном. Українські журналісти стверджують, що навіть такі авторитетні медіа, як британські, не завжди можуть уникнути цього впливу. Це призводить до упередженого висвітлення подій, яке не тільки не відображає дійсності, а й може створювати хибні уявлення про причини та наслідки війни.

Складність ситуації посилюється тим, що деякі західні ЗМІ продовжують увічнювати радянські та російські наративи. Ці міфи та стереотипи часто глибоко вкорінені у сприйнятті багатьох людей за межами України. Наприклад, героїзм українських військових і їхня боротьба за свободу іноді зображуються через призму старих уявлень про «радянську людину», що применшує справжню суть подій. Українські журналісти наголошують на необхідності змінити цей підхід і показувати реальність такою, якою вона є — без прикрас, але й без спотворень.

Важливо пам'ятати, що точність і неупередженість у висвітленні війни є не просто професійним стандартом для журналістів, а й моральним обов'язком перед постраждалими людьми. Кожна історія, кожне обличчя, кожен факт — це частина великої мозаїки, яка формує розуміння війни. Для українських журналістів це питання особливо болісне, адже вони працюють у надзвичайно складних умовах повномасштабної війни. Їхня відданість правді є прикладом для всіх медіа у світі.

Досвід інших воєн може допомогти краще зрозуміти, як діяти в таких ситуаціях. Наприклад, уроки з Близького Сходу чи Афганістану показують важливість міжнародної співпраці, гуманітарної підтримки та дипломатичних зусиль у врегулюванні криз. Але не менш важливою є роль медіа — їхнє завдання не лише інформувати, а й допомагати суспільству розуміти складність ситуації. Війна в Україні — це не просто «локальна війна», це виклик для всього світу.

Залучення експертів до висвітлення війни може надати цінний контекст для розуміння подій. Наприклад, аналіз ролі білоруських добровольців в Україні чи впливу міжнародної фінансової допомоги відкриває нові аспекти цієї війни. Експерти також можуть пролити світло на правові та етичні дилеми, з якими стикаються журналісти в умовах сучасного інформаційного простору. Усі ці теми потребують ретельного дослідження та відповідального підходу [73].

Зрештою, висвітлення війни — це не лише про факти й цифри. Це про людей, їхні історії та їхнє право бути почутими. Українські медіа нагадують нам про те, що журналістика має служити правді та справедливості навіть у найтемніші часи. І саме це робить її справжньою силою добра у світі.

Висвітлення сучасної війни між Росією та Україною британськими ЗМІ викликає значний інтерес серед експертів, журналістів та громадськості. Аналіз цих матеріалів дозволяє не лише зрозуміти підходи до репортажів у контексті збройної війни, але й оцінити якість та точність поданої інформації. Наприклад, журналіст Сергій Чернявський у липні 2022 року провів огляд перших сторінок провідних світових видань, що показав акцент британських медіа на подіях на

Східному фронті. Такий підхід вказує на пріоритетність висвітлення найбільш напружених регіонів війни.

Досвід українських експертів також відіграє важливу роль у розумінні британського медійного контексту. Сергій Мовчан, представник Української Гельсінської групи, запропонував журналістам рекомендації щодо роботи в умовах війни. Ці поради можуть стати корисними не лише для іноземних, але й для українських медійників, які прагнуть покращити власне висвітлення подій.

Значна увага приділяється також геополітичним, економічним та інформаційним аспектам війни. Експерти аналізують наслідки російської агресії для глобальної стабільності, ролі Сполучених Штатів та інших країн у підтримці України. Кампанії з дезінформації та кібератаки, організовані Росією, викликали серйозну стурбованість серед міжнародної спільноти. Ці дії не лише загрожують національній безпеці окремих держав, але й підривають довіру до світового порядку.

Значний внесок у розуміння ситуації роблять дослідники та аналітики, які через соціальні мережі та відкриті платформи діляться своїми спостереженнями. Зокрема, реакція арабських країн на війні стала предметом окремих досліджень, що демонструють вплив війни на світову громадську думку. Інститут вивчення війни (ISW) регулярно публікує аналітичні матеріали, що допомагають відстежувати динаміку подій.

Окрему увагу привертає використання Росією дезінформації як інструменту маніпуляції громадською думкою. Такі методи активно застосовувалися як у контексті української війни, так і в інших регіонах, зокрема в Сирії. Водночас Україна демонструє стійкість перед цими викликами, що заслуговує на повагу та підтримку міжнародної спільноти.

Кібероперації Росії під час війни стали безпрецедентними за своїм масштабом і складністю. Проте українські фахівці у сфері кібербезпеки змогли успішно протистояти цим атакам, що свідчить про високий рівень підготовки та адаптивності країни [72].

Британські та американські коментатори іноді відображають події через призму російських державних медіа, що підкреслює необхідність критичного підходу до аналізу джерел інформації. Неупередженість та об'єктивність є ключовими принципами в роботі журналістів під час висвітлення таких складних і чутливих тем. Досвід різних країн та експертів дозволяє глибше зрозуміти природу війни та його наслідки для світу. Це також створює можливості для вдосконалення журналістики як інструменту правдивого інформування суспільства в умовах глобальних викликів [71].

3.2. Спільні та відмінні риси висвітлення війни українськими та закордонними ЗМІ

Війна в Україні стала однією з найбільш обговорюваних тем у медіа по всьому світу. Українські та закордонні засоби масової інформації висвітлюють події з різних перспектив, що створює багатогранну картину війни. Водночас існують як спільні риси в їхньому підході, так і суттєві відмінності.

Українські медіа зазвичай зосереджуються на деталях, які безпосередньо стосуються життя громадян. Репортажі часто включають розповіді очевидців, історії про героїзм військових та цивільних, а також аналіз впливу війни на щоденне життя. Ці матеріали наповнені емоційністю, адже журналісти самі є частиною суспільства, яке переживає війну. Українські ЗМІ також приділяють значну увагу гуманітарній допомозі, волонтерським ініціативам та відновленню зруйнованих громад [41].

Закордонні медіа, з іншого боку, часто підходять до висвітлення війни більш відсторонено. Вони прагнуть надати глобальну перспективу, аналізуючи геополітичні наслідки війни, економічний вплив санкцій чи роль міжнародних організацій. У таких матеріалах часто звучать думки експертів і політиків, а також акценти на міжнародній реакції на події в Україні. Проте багато закордонних журналістів також працюють безпосередньо в зоні бойових дій, створюючи репортажі про людські трагедії та руйнування.

Одна зі спільних рис між українськими та закордонними ЗМІ — це акцент на гуманітарному вимірі війни. Іноземні журналісти часто розповідають історії про біженців, дітей, які постраждали від війни, або про людей, які втратили свої домівки. Цей підхід дозволяє показати людське обличчя війни та викликати співчуття у міжнародної аудиторії. Українські медіа також активно висвітлюють ці аспекти, але з особливою увагою до локальних деталей [44].

Відмінності ж полягають у контексті та тональності. Для українських ЗМІ війна — це боротьба за виживання та свободу. Їхні матеріали часто мають патріотичний характер і спрямовані на підтримку морального духу суспільства. Закордонні ж медіа намагаються залишатися більш нейтральними, хоча це не завжди вдається. Наприклад, у деяких країнах спостерігається вплив політичних уподобань або навіть дезінформаційних кампаній.

Ще однією важливою відмінністю є рівень доступу до інформації. Українські журналісти мають більше можливостей для оперативного висвітлення подій завдяки близькості до місця подій і тісним зв'язкам із місцевими громадами. Закордонним медіа часто доводиться покладатися на офіційні джерела або матеріали інших журналістів.

Попри всі відмінності, як українські, так і закордонні ЗМІ відіграють важливу роль у формуванні глобального розуміння війни. Вони показують її реалії, звертають увагу на гуманітарні кризи та допомагають світу не забувати про трагедію, яка триває. У цьому контексті важливо пам'ятати про силу слова та відповідальність журналістів перед аудиторією.

Сучасний світ характеризується безперервним потоком інформації, що проникає у всі сфери нашого життя. Медіа стали невід'ємною складовою цього процесу, виконуючи роль посередника між подіями і громадськістю. Вони не лише інформують, але й формують суспільну думку, впливають на емоції, сприйняття і навіть рішення людей. У контексті глобальних викликів, таких як війна, медіа набувають особливої ваги, стаючи інструментом, здатним змінювати хід історії.

В умовах повномасштабної війни в Україні роль медіа виходить за межі звичайного інформування. Вони стають голосом країни, який доносить до світової спільноти правду про події, закликає до дій та підтримує міжнародну солідарність. Висвітлення війни в Україні в іноземних медіа має подвійне завдання: з одного боку, це інформування про факти та наслідки агресії, з іншого – формування емпатії, розуміння і готовності діяти з боку міжнародної аудиторії.

Значна частина сучасних досліджень у сфері медіакомунікацій присвячена питанням впливу медіа на аудиторію. Науковці, такі як П. Лазарсфельд, М. Маклюен, М. Мак-Комбс [64] та інші, заклали фундамент для розуміння ролі медіа у формуванні суспільних настроїв. У контексті війни ці дослідження набувають нових вимірів, адже інформація стає не лише засобом комунікації, але й зброєю у боротьбі за правду [7].

Важливим аспектом є те, як подається інформація про російсько-українську війну в медіа країн-партнерів України. Саме ці країни мають стратегічне значення у підтримці нашої боротьби за свободу. Висвітлення подій в Україні повинно бути неупередженим, емоційно насиченим та достовірним, адже саме це сприяє консолідації міжнародної підтримки. Прикладом такої роботи є публікації Н. Семен та О. Янішевського, які аналізують специфіку подання інформації про війну в закордонних медіа [56].

Проте залишається багато невирішених питань. Як саме формувати наративи, що будуть зрозумілі й близькі іноземній аудиторії? Як уникнути маніпуляцій та дезінформації? Як зробити так, щоб голос України був почутим у всіх куточках світу? Ці питання потребують не лише наукового аналізу, але й практичних рішень.

Медіа – це не просто засіб передачі інформації. Це міст між народами, інструмент формування співчуття та об'єднання зусиль для досягнення спільної мети. У випадку України ця мета – перемога у війні та відновлення миру. І саме через медіа ми можемо донести до світу не лише факти, але й людські історії, що стоять за цими фактами. Історії про сміливість, стійкість і віру в краще майбутнє.

У сучасному світі технологій та інформаційного потоку важливо пам'ятати: за кожною новиною стоїть людина. І саме через людяність та емпатію ми можемо змінювати світ на краще. Медіа мають потенціал стати тим світлом, яке допоможе зруйнувати темряву війни і відкрити шлях до миру і справедливості [43].

У сучасному світі інформація стала невід'ємною частиною нашого життя. Її обсяги зростають з кожним днем, а разом із цим збільшується і кількість джерел, які надають нам доступ до цієї інформації. Завдяки цьому ми отримали унікальну можливість розглядати події з різних боків, чути різні думки та аналізувати ситуації під різними кутами. Такий розвиток медіа дає змогу краще зрозуміти світ навколо нас, однак він також створює певні виклики.

Інформаційний потік, який ми отримуємо щодня, настільки швидкий і насичений, що іноді сприймати його стає важко. Важливі події можуть залишатися непоміченими або бути знеціненими через надмірну кількість повідомлень про інші теми. У цьому контексті ключову роль відіграють медіа, які беруть на себе відповідальність за відбір і подання лише найважливішої та найбільш достовірної інформації. Вони стають своєрідними «гейткіперами», як це визначив американський психолог Курт Левін у своїй теорії «гейткіпінгу». Журналісти й редактори вирішують, яка інформація досягне аудиторії, а яка залишиться за межами її уваги [63].

Ця фільтрація несе важливу місію — забезпечення суспільства необхідними даними, які допомагають орієнтуватися в складному світі. Особливо це важливо в умовах кризових ситуацій, таких як війна. Сьогодні медіа мають відповідальність не лише перед своєю аудиторією, а й перед світовою спільнотою. Вони повинні висвітлювати події об'єктивно, оперативно та з акцентом на ті аспекти, які потребують уваги всього світу [62].

Російсько-українська війна стала однією з найважливіших тем сучасного інформаційного простору. Українські та міжнародні медіа виконують важливу функцію, доносячи до громадськості правду про цю війну, її причини та наслідки. Вони допомагають формувати порядок денний, який впливає на

сприйняття цих подій у світі. Згідно з теорією порядку денного Мак-Комбса і Шоу, медіа мають здатність визначати, які теми стануть пріоритетними для суспільства. Це означає, що вони можуть не лише інформувати, а й впливати на громадську думку.

Підтримка теми війни в Україні у світовому порядку денному є критично важливою. Це дозволяє мобілізувати міжнародну допомогу та консолідувати зусилля для протидії агресору. Медіа створюють платформу для діалогу між країнами, сприяють розумінню глобальних викликів і наголошують на необхідності дій. Вони також допомагають донести до світової спільноти масштаби трагедії та жахливі наслідки війни, що є важливим для формування солідарності з українським народом.

Сучасні медіа мають величезний потенціал для впливу на суспільство. Вони можуть легітимізувати певні теми, роблячи їх значущими для громадськості, або ж знецінювати їх. Тому важливо, щоб медіа діяли відповідально та етично, усвідомлюючи свою роль у формуванні громадської свідомості. Особливо це стосується висвітлення таких важливих тем, як війна в Україні. Завдяки активній роботі журналістів і редакторів ця тема залишається на порядку денному міжнародного інформаційного простору, що сприяє підтримці України на глобальному рівні [44].

Інформація — це сила, яка може змінювати світ. У руках медіа вона стає інструментом впливу на суспільство, формування його цінностей і пріоритетів. Тому кожне слово, кожен сюжет мають значення. Разом ми можемо зробити цей світ кращим, якщо будемо використовувати інформацію для добра, підтримки та порозуміння між людьми й народами.

Інформація про війну в Україні стала важливою темою для світових медіа від початку повномасштабного вторгнення Росії. Ця тема викликає хвилі інтересу, які періодично зростають і спадають залежно від подій на фронті та їхнього висвітлення. У цьому контексті важливо звертати увагу на те, як саме західні медіа висвітлюють події, пов'язані з Україною, адже це впливає на формування суспільної думки у світі.

Дослідження, проведене навесні 2024 року, допомогло зрозуміти специфіку висвітлення української тематики в іспанських онлайн-медіа. Для аналізу було обрано чотири видання: «20 Minutos», «La Voz de Galicia», «El Correo» та «La Vanguardia». Метою дослідження було вивчення публікацій, що стосувалися війни в Україні, у двох часових проміжках — березень 2022 року та березень 2024 року. Це дозволило простежити динаміку змін у кількості та якості матеріалів [62].

У 2022 році кількість публікацій, присвячених Україні, була значно вищою — 323 матеріали за тиждень, тоді як у 2024 році їх кількість зменшилася до 157. Це може свідчити про зниження інтересу до теми війни або про зміну пріоритетів у редакційній політиці медіа. Однак навіть за таких умов важливо звернути увагу на якість подачі інформації.

Наприклад, у газеті «20 Minutos» у березні 2024 року було опубліковано 54 матеріали про Україну. Більшість із них — короткі новинні повідомлення (71%), що свідчить про прагнення швидко інформувати читачів про основні події. Водночас аналітичні статті склали лише 13% матеріалів, а репортажі — 16%. Це вказує на те, що глибокий аналіз подій та їх контексту залишаються менш представленими [61].

Цікаво, що лише у 9% публікацій було представлено експертну думку. Серед експертів переважали іспанці (60%), тоді як українці становили 30%. Це підкреслює важливість залучення українських голосів до обговорення війни, адже саме вони можуть надати найточніше розуміння ситуації.

Ще одним важливим аспектом є правильність транслітерації українських географічних назв. Це не лише питання коректності, але й поваги до культури та ідентичності народу. Відображення українських назв у міжнародних медіа є важливим кроком до популяризації української мови та зміцнення її позицій на глобальному рівні.

Узагальнюючи результати дослідження, можна сказати, що хоча інтерес до теми війни в Україні у світових медіа з часом знижується, вона залишається важливою частиною інформаційного порядку денного. Водночас є потреба у

більш глибокому аналізу, залученні українських експертів та дотриманні мовних норм при висвітленні подій. Це сприятиме не лише кращому розумінню ситуації у світі, але й підтримці України на міжнародній арені.

Протягом останніх років іспанські медіа демонструють зміну у висвітленні подій, пов'язаних із війною в Україні. Наприклад, у газеті «20 Minutos» кількість публікацій про Україну за перший тиждень березня 2024 року становила 55 матеріалів, що майже вдвічі менше порівняно з аналогічним періодом 2022 року, коли було зафіксовано 105 публікацій. У 2024 році переважали короткі новинні повідомлення (55%), аналітичні статті (22%) та репортажі (16%), проте інтерв'ю, які склали 7% публікацій у 2022 році, цього разу були відсутні. Варто зазначити, що кожна четверта публікація містила думки експертів, серед яких у 2022 році переважали іспанці (53%), українці (30%) та росіяни (15%). У 2024 році російські експерти вже не фігурували [60].

Особливу увагу привертає проблема транслітерації українських географічних назв на іспанську мову. У 2022 році 85% назв були некоректно транслітеровані, наприклад, використовувалися форми *Járkov* замість *Járkiv* чи *Kiev* замість *Kyiv*. Ця ситуація пов'язана з традиціями, що залишилися з часів Радянського Союзу, або з використанням російських джерел. Проте у 2024 році відсоток правильно транслітерованих назв значно зріс, що може свідчити про збільшення використання українських джерел інформації в іспанських медіа. Українські медіа, спрямовані на іспанську аудиторію, відіграють важливу роль у правильному висвітленні подій і популяризації коректного написання українських назв.

Газета «La Voz de Galicia» також демонструє зміни у висвітленні української тематики. На початку березня 2022 року було опубліковано 71 матеріал про Україну, тоді як у 2024 році — лише 34. У 2022 році більшість публікацій склали аналітичні статті (70%), короткі новинні повідомлення становили 17%, репортажі — 7%, а інтерв'ю — 5%. У 2024 році частка аналітичних статей скоротилася до 40%, проте зросла частка репортажів (32%) та коротких новин (28%). Інтерв'ю у цей період не зафіксовано.

Щодо експертних думок, то у 2022 році вони були присутні у 64% публікацій «La Voz de Galicia», а у 2024 році цей показник зменшився до 59%. Національний склад експертів також зазнав змін: частка іспанців зросла до 52%, частка російських експертів збільшилася удвоє (до 23%), тоді як частка українців зменшилась до 23%. Водночас частка експертів з інших країн залишилась майже незмінною [59].

Аналіз транслітерації географічних назв у публікаціях «La Voz de Galicia» показав значний прогрес: якщо у 2022 році лише 13% назв були написані коректно, то у 2024 році цей показник сягнув 60%. Це свідчить про поступову адаптацію іспанських медіа до використання правильних українських форм.

Загалом, ці зміни демонструють тенденцію до більш точного та усвідомленого висвітлення подій в Україні в іспанських медіа. Зменшення кількості публікацій може бути пов'язане з втратою інтересу аудиторії або зміною редакційних пріоритетів, проте якість передачі інформації, зокрема щодо транслітерації українських назв, суттєво покращилась. Це є важливим кроком до належного представлення України на міжнародній арені та формування об'єктивного погляду на події серед іспаномовної аудиторії.

Аналіз публікацій іспанських видань «El Correo» та «La Vanguardia» дозволяє зробити висновки про зміну уваги до подій в Україні за два роки, з 2022 по 2024. Ці зміни відображають як динаміку інтересу до теми, так і особливості висвітлення війни через призму жанрів, експертних думок і термінології [58].

У березні 2022 року кількість статей про Україну в «El Correo» становила 97, але вже у березні 2024 року їхня кількість скоротилась до 47, тобто наполовину. Найбільше уваги приділялося коротким новинам, які в 2022 році склали 41% матеріалів, а в 2024 році — вже 60%. Водночас частка великих статей зменшилась з 32% до лише 8%. Репортажі, навпаки, стали популярнішими: їхня частка зросла з 20% до 30%. Інтерв'ю залишалися малопоширеним жанром, займаючи не більше 7% у кожний із досліджуваних періодів.

Цікаво, що думки експертів були представлені стабільно — у кожній п'ятій публікації. Серед експертів домінували іспанці, чия частка зросла з 64% у 2022 році до 73% у 2024 році. Українські експерти склали близько чверті від загальної кількості і залишалися на тому ж рівні протягом двох років. Натомість російські експерти майже повністю зникли зі сторінок цього видання у 2024 році. Примітно, що кожна третя публікація про Україну містила українські топоніми, а точність їхньої транслітерації зросла з 17% до 32%.

У «La Vanguardia» тенденція до зменшення кількості публікацій була ще більш вираженою: якщо в перший тиждень березня 2022 року вийшло 53 статті про Україну, то за аналогічний період у 2024 році їх було лише 22. У цьому виданні домінували репортажі, які склали понад половину всіх матеріалів у кожний із досліджуваних періодів. Короткі новини займали п'яту частину публікацій, а частка інтерв'ю не перевищувала 5%. Водночас аналітичні статті стали помітнішою частиною контенту: їхня частка зросла вдвічі і становила 27% у 2024 році [57].

Кількість публікацій із експертними судженнями у «La Vanguardia» також збільшилася: якщо у 2022 році експертна думка була представлена в кожній четвертій статті, то у 2024 році таких матеріалів стало вдвічі більше. Іспанці залишалися основними експертами, але варто зазначити й присутність українців (5%) та представників інших країн (також близько 5%). Частка російських експертів зросла з попередніх років і становила вже 19% у березні 2024 року. Правильна транслітерація українських топонімів у цьому виданні була на високому рівні — не менше 50% у кожний із досліджуваних періодів [70].

Особливу увагу під час аналізу було приділено термінології, яка використовується для опису подій російсько-української війни. Термінологія є важливим інструментом передачі інформації та формування розуміння дійсності. Від того, які слова обирають журналісти, залежить сприйняття подій читачами. Наприклад, використання нейтральних або емоційно забарвлених термінів може впливати на те, як аудиторія оцінює війну та його учасників.

Аналіз контенту показує не лише зміни в кількості публікацій про Україну в іспанських ЗМІ, але й трансформацію підходів до висвітлення подій. Журналісти адаптують свій стиль і жанрову структуру відповідно до інтересів аудиторії та міжнародного контексту. Водночас стабільність у представленні експертних думок та поступове вдосконалення транслітерації українських топонімів свідчать про прагнення до точності та професійності в роботі з інформацією.

У сучасному інформаційному просторі точність термінології є критично важливою для правильного сприйняття подій, особливо коли йдеться про такі складні та болючі теми, як війна. У випадку російсько-української війни, яка триває з 2014 року і загострилася у 2022 році, використання коректної мови має величезне значення для розуміння сутності подій, їх причин та наслідків [69].

Аналіз публікацій, які описують події в Україні, демонструє, що в медіа часто використовуються терміни, які не відображають реальної картини. Наприклад, такі вирази, як «громадянська війна», «війна путіна» чи «українська війна», створюють спотворене уявлення про ситуацію. Термін «громадянська війна» передбачає внутрішню війну у межах однієї держави. Проте в реальності війна в Україні є результатом зовнішньої агресії з боку Російської Федерації. Використання цього терміну не лише вводить в оману, але й сприяє поширенню наративів російської пропаганди, яка прагне виправдати свої дії під виглядом захисту «російськомовного населення» чи підтримки так званих «незгодних» [56].

Ще одним прикладом некоректного терміну є «війна путіна». Хоча цей вираз може підкреслювати роль російського лідера у розв'язанні війни, він водночас знімає відповідальність із російського суспільства за дії їхньої держави. Війна — це не лише рішення однієї людини; це результат системної політики, підтримуваної значною частиною політичної еліти та громадян країни-агресора. Таким чином, подібні формулювання знижують рівень усвідомлення того, що агресія є плодом колективних дій.

Термін «українська війна» («guerra de Ucrania») [68] також викликає серйозні запитання. Він створює враження, що Україна є ініціатором або головним винуватцем війни. Це абсолютно не відповідає реальності. Росія розпочала свої агресивні дії проти України, порушивши міжнародне право та суверенітет української держави. Використання такого терміну приховує той факт, що саме Росія є стороною, яка розпочала війну, і перекладає відповідальність на Україну [56].

Некоректне використання мови в медіа може призводити до серйозних наслідків. Воно не лише формує викривлене уявлення про події серед міжнародної аудиторії, але й впливає на ставлення громадськості до війни. Наприклад, у випадку іспанської аудиторії застосування термінів, що применшують роль Росії як агресора, може знижувати рівень підтримки України та послаблювати засудження дій РФ. Це створює небезпеку толерантного ставлення до агресивної політики та підриває зусилля міжнародної спільноти щодо притягнення винних до відповідальності [55].

У цьому контексті важливо наголосити на необхідності точного та об'єктивного висвітлення подій. Використання коректних термінів — таких як «російсько-українська війна», «вторгнення Росії в Україну» чи «воєнна агресія РФ» — допомагає чітко визначити природу війни та її причини. Це також сприяє формуванню справедливого ставлення до України як до країни, що захищає свою територіальну цілісність і суверенітет.

Мова має силу впливати на свідомість людей і формувати їхнє ставлення до подій. Тому медіа, аналітики та дослідники несуть велику відповідальність за те, щоб їх слова відповідали дійсності. Російсько-українська війна — це не внутрішню війну і не особиста ініціатива одного політика. Це масштабна агресія проти незалежної держави, яка потребує чіткого та однозначного засудження [67].

Важливо пам'ятати: кожне слово має значення. Коректна термінологія — це не лише питання правди, але й інструмент боротьби за справедливість і підтримку тих, хто страждає від наслідків цієї війни [66].

3.3. Вплив воєнної журналістики на суспільну думку та міжнародну підтримку України

У сучасному інформаційному просторі мас-медіа відіграють вагому роль у нашому житті. Вони стали основним джерелом новин, знань і навіть розваг, формуючи наше уявлення про світ. Проте їхній вплив на суспільство часто виходить за межі простого інформування, ставлячи перед нами важливе завдання — зберігати незалежність мислення.

Медіа мають здатність визначати, які теми будуть у центрі уваги суспільства. Це дозволяє їм впливати на наші пріоритети, формувати порядок денний і навіть змінювати наше ставлення до певних подій. Наприклад, висвітлення політичних чи соціальних питань може бути подано так, щоб викликати у нас симпатію або, навпаки, неприязнь до певних ідей чи осіб. Такий вплив часто є непомітним, але дуже ефективним [1].

Однак не всі аспекти роботи медіа є позитивними. Небезпека маніпуляцій інформацією залишається актуальною. Використання перекручених фактів, сенсаційних заголовків чи подання подій без належного контексту може спотворювати реальність і створювати хибні уявлення. Це може призводити до дезінформації, поширення стереотипів і навіть розпалювання війни у суспільстві.

У такому середовищі надзвичайно важливо розвивати здатність критично сприймати інформацію. Перш за все, варто звертати увагу на джерело новин: хто його створив, яка мета публікації, чи є інші точки зору на цю тему? Важливо також отримувати інформацію з різних джерел, щоб уникнути однобічності. Перевірка фактів і аналіз контексту допоможуть уникнути поспішних висновків.

Не менш важливо розуміти механізми інформаційних маніпуляцій. Знання про те, як створюються фейкові новини або як використовуються техніки пропаганди, допомагає краще орієнтуватися в інформаційному просторі. Розвиток медіаграмотності стає ключовим інструментом для кожного з нас, адже саме вона дає можливість залишатися незалежними у своїх судженнях.

Мас-медіа — це потужний інструмент, який може як об'єднувати людей, так і створювати напруження в суспільстві. Але наша здатність мислити критично та аналізувати інформацію дозволяє нам захищатися від маніпуляцій і зберігати об'єктивність у сприйнятті світу. У сучасному суспільстві важливо не лише отримувати інформацію, але й навчитися працювати з нею так, щоб вона слугувала інструментом для розвитку, а не засобом впливу.

Воєнна журналістика відіграє важливу роль у сучасному світі, особливо в умовах війни, коли інформація стає не лише засобом комунікації, а й інструментом впливу на суспільство та міжнародну спільноту. Завдяки роботі журналістів, які, ризикуючи власним життям, висвітлюють події з місць бойових дій, суспільство отримує доступ до правдивих даних про реалії війни. Це допомагає людям краще зрозуміти масштаб трагедії, усвідомити наслідки агресії та об'єднатися для протидії їй.

Демонстрація людських страждань і руйнувань через об'єктив журналістів створює глибокий емоційний відгук у суспільстві. Висвітлення героїзму військових, волонтерів та звичайних громадян, які проявляють стійкість і мужність у найскладніших умовах, формує патріотичний дух. Такі історії надихають людей на активну участь у допомозі: хтось долучається до волонтерського руху, хтось підтримує армію, а хтось знаходить сили для моральної підтримки тих, хто опинився в складній ситуації [54].

Водночас воєнна журналістика має потужний вплив і на міжнародну спільноту. Публікація матеріалів про воєнні злочини та порушення міжнародного права привертає увагу іноземних урядів і громадян до проблеми агресії. Це сприяє формуванню негативного ставлення до агресора та стимулює надання Україні гуманітарної, фінансової і військової допомоги. Завдяки цьому міжнародна солідарність із постраждалою країною стає сильнішою, що є важливим фактором для досягнення перемоги.

Журналісти, які працюють у зоні бойових дій, виконують надзвичайно складну і небезпечну місію. Вони не лише документують реальність війни, але й розповідають історії людей, які постраждали від війни. Ці історії мають силу

пробуджувати співчуття, змушувати замислитися і діяти. Наприклад, фотографії зруйнованих будинків, інтерв'ю з переселенцями або кадри дітей, які пережили обстріли, здатні викликати емоційний відгук у серцях мільйонів людей по всьому світу.

Міжнародна підтримка України значною мірою залежить від того, як світ бачить і розуміє ситуацію в країні. Репортажі воєнних журналістів допомагають донести правду про те, що відбувається на фронті та в тилу, розкриваючи масштаби трагедії та героїзм українського народу. Завдяки їхній роботі громадяни інших країн можуть краще усвідомити необхідність допомоги — чи то гуманітарної, чи військової. Водночас журналісти стикаються з викликами: вони мають бути максимально об'єктивними, не піддаватися пропаганді та маніпуляціям, адже їхнє слово впливає на мільйони [53].

Окрім цього, воєнна журналістика сприяє зміцненню національної єдності. Вона показує приклади мужності та солідарності, надихає людей на підтримку армії, волонтерів і один одного. У часи невизначеності та страху інформація стає джерелом надії і впевненості в тому, що спільними зусиллями можна подолати будь-які труднощі.

Проте важливо пам'ятати, що журналісти — це теж люди. Вони ризикують своїм життям заради правди, часто стикаються з емоційним вигоранням і травмами. Їхній внесок у боротьбу за справедливість неоціненний, але потребує підтримки та захисту. Гуманізуючи їхню роботу, ми маємо усвідомлювати їхній подвиг і цінувати зусилля кожного, хто стоїть на інформаційному фронті [65].

В умовах сучасного світу, де інформація поширюється миттєво завдяки соціальним мережам та цифровим платформам, роль воєнної журналістики стає ще більш значущою. Кожен репортаж, кожне фото або відео можуть стати вирішальними у формуванні міжнародної політики щодо України. Тому важливо підтримувати незалежні медіа та забезпечувати доступ до правдивої інформації.

Зрештою, воєнна журналістика — це не лише про документування подій. Це про людяність і емпатію, про здатність бачити за цифрами та фактами реальні

долі. Це про те, як слово може стати зброєю добра та справедливості у світі, де так часто панують хаос і несправедливість.

Робота журналістів у таких умовах є не лише професійною діяльністю, а й актом мужності. Їхні репортажі стають голосом тих, хто страждає, і одночасно джерелом надії для тих, хто бореться. Через свої матеріали вони допомагають зберігати людяність навіть у найтемніші часи, нагадуючи всім про цінність життя, свободи та солідарності.

ВИСНОВКИ

Воєнна журналістика є одним із найскладніших і найвідповідальніших напрямів сучасної медіа-сфери. У контексті війни, що триває в Україні, роль журналістів стає не лише інформативною, але й морально-етичною, адже вони формують суспільну думку, підтримують дух громадян і сприяють міжнародній солідарності. У магістерській роботі було досліджено специфіку висвітлення воєнних подій українськими та закордонними засобами масової інформації, а також їхній вплив на суспільство.

Результати дослідження свідчать, що українські ЗМІ зосереджені на національному контексті, акцентуючи увагу на героїзмі військових, підтримці цивільного населення та відновленні країни. Водночас закордонні медіа часто розглядають війну в Україні через призму глобальної безпеки, геополітичних наслідків і гуманітарної кризи. Такий підхід дозволяє формувати ширший погляд на події, але водночас може втрачати емоційний зв'язок із людьми, які безпосередньо страждають від війни.

Одним із ключових викликів для воєнної журналістики є баланс між правдивістю висвітлення подій і необхідністю дотримання етичних норм. Журналісти стикаються з дилемою: як повідомляти про жахливі реалії війни так, щоб не травмувати аудиторію, але водночас не применшувати масштаби трагедії. У цьому контексті особливу роль відіграє гуманізація матеріалів через розповіді про окремих людей, їхні долі та переживання.

У магістерській роботі було досліджено особливості воєнної журналістики, її еволюцію, етичні стандарти, а також вплив на формування суспільної думки. Аналіз охопив як українські, так і закордонні засоби масової інформації, що дозволило виявити ключові аспекти висвітлення воєнних подій та їхній вплив на аудиторію.

Перший розділ був присвячений теоретичним аспектам воєнної журналістики. У ньому було розкрито поняття воєнної журналістики, досліджено історичну еволюцію цього явища та висвітлено основні етапи його становлення. Особливу увагу приділено специфіці роботи журналістів у зонах конфлікту, де вони мають діяти в екстремальних умовах, зокрема в умовах загрози для життя. Розглянуто етичні стандарти, якими повинні керуватися журналісти при висвітленні подій війни, а також їхню професійну відповідальність перед суспільством. У другому розділі було проведено аналіз висвітлення воєнних подій в українських засобах масової інформації. Досліджено основні канали та методи передачі інформації, які використовують журналісти.

Визначено, яку роль відіграють українські медіа у формуванні суспільної думки під час війни, а також проаналізовано вплив пропаганди та дезінформації на аудиторію. Окремо розглянуто технологічні інструменти, які сучасні українські журналісти впроваджують у своїй роботі для оперативного, достовірного і якісного висвітлення подій.

Третій розділ був присвячений аналізу закордонних медіа у контексті висвітлення війни в Україні. Встановлено основні підходи та наративи, характерні для провідних закордонних ЗМІ. Проведено порівняння між висвітленням воєнних подій в українських та іноземних медіа, що дозволило визначити як спільні риси, так і відмінності. Оцінено вплив закордонної воєнної журналістики на формування світової громадської думки та міжнародної підтримки України у боротьбі з агресором.

Під час написання магістерської роботи виконані наступні завдання:

1. Теоретичні аспекти воєнної журналістики, її сутність та місце у сучасному медійному просторі були розглянуті у першому розділі. Було визначено поняття та ключові характеристики цього виду журналістики, описано процес її еволюції та показано її значущість у періоди воєнних конфліктів.

2. Особливості відображення воєнних подій українськими та закордонними медіа були деталізовано проаналізовані у другому та третьому

розділах. Зокрема, досліджено методи роботи журналістів, їх пристосування до умов війни, включаючи інструменти боротьби з дезінформацією та пропагандою.

3. Етичні, правові та професійні виклики в діяльності журналістів під час воєнних подій були висвітлені у першому розділі з акцентом на відповідальність перед суспільством і важливість дотримання моральних принципів при поширенні інформації.

4. Вплив журналістської діяльності на соціальну напругу, національну консолідацію українського суспільства та міжнародну підтримку було проаналізовано у другому і третьому розділах. Встановлено, що достовірна інформація відіграє ключову роль у формуванні довіри громадян до ЗМІ, забезпеченні єдності суспільства та підтримки України міжнародною спільнотою.

5. У процесі роботи було розроблено практичні рекомендації щодо підвищення ефективності висвітлення воєнних подій. Зокрема, висунуто пропозиції для покращення професійної підготовки воєнних журналістів, створення умов для їхньої безпеки в зоні конфлікту та впровадження нових методів боротьби з дезінформацією.

Розгляд теоретичних аспектів воєнної журналістики показав, що цей вид медіадіяльності має свої унікальні риси, зумовлені складністю умов роботи журналістів у зонах конфлікту. Війна змінює підходи до збору та подачі інформації, адже пріоритетом стає не лише оперативність, але й достовірність матеріалів, які можуть впливати на життя людей. Етичні стандарти в цьому контексті набувають особливого значення, адже порушення балансу між правом суспільства на інформацію та безпекою учасників подій може мати серйозні наслідки.

Аналіз українських ЗМІ засвідчив, що вони відіграють ключову роль у формуванні суспільної думки під час війни. Використання різних каналів комунікації та технологічних інструментів дозволяє оперативно доносити інформацію до аудиторії, водночас протидіючи пропаганді та дезінформації.

Українські медіа не лише інформують громадян про події на фронті, але й сприяють консолідації суспільства, підтримуючи моральний дух населення.

Порівняння українських і закордонних ЗМІ дозволило виявити як спільні риси (наприклад, прагнення до об'єктивності), так і суттєві відмінності у висвітленні конфлікту. Українські медіа зосереджуються на деталях подій і емоційній складовій, тоді як закордонні ЗМІ часто акцентують увагу на геополітичних аспектах війни.

Результати дослідження підтвердили актуальність обраної теми та дозволили зробити вагомий внесок у розуміння специфіки воєнної журналістики як невід'ємної складової сучасного інформаційного простору. Дослідження також виявило значний вплив цифрових технологій на воєнну журналістику. Соціальні мережі та онлайн-платформи стали не лише джерелом інформації, але й засобом маніпуляцій і дезінформації. Це ставить перед журналістами завдання перевірки фактів і протидії пропаганді, що є надзвичайно важливим у часи інформаційної війни.

На основі проведеного дослідження сформульовано практичні рекомендації для вдосконалення журналістської діяльності в умовах війни. Зокрема, це розробка стандартів етичної поведінки для воєнних журналістів, створення програм підготовки до роботи в умовах конфліктів, а також впровадження механізмів захисту журналістів на полі бою.

Магістерська робота дозволила глибше зрозуміти специфіку воєнної журналістики та її вплив як на внутрішню аудиторію України, так і на міжнародну спільноту. Результати дослідження можуть бути корисними для подальших розробок у сфері медіа та комунікацій, а також для підвищення професійних стандартів журналістики в умовах воєнних конфліктів.

Воєнна журналістика є важливим інструментом у боротьбі за правду та справедливість. Її завдання виходять далеко за межі інформування — це також підтримка людяності, співчуття та єдності. Результати цієї роботи сприятимуть подальшому розвитку якісної журналістики в Україні та світі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрійчук О. Воєнна журналістика: виклики та перспективи в умовах збройного конфлікту. Київ, 2021. С. 1-5.
2. Андрусечко П. Як журналісти та ЗМІ висвітлюють війну в Україні. URL: <https://naszwybir.pl/wijna-ta-zmi/> (дата звернення 05.11. 2025)
3. Бакумов О.С., Марчук М.І., Гудзь Т.І., Венглінський О.О. Інформація: до питання про змістову еволюцію терміна. Право і безпека. LawandSafety. 2021. No 3 (82). С. 20-24.
4. Білан К. Інформаційні кампанії під час війни: український контекст. Київ, 2021. 64 с.
5. Баркар Д. Війна в новинах. Що і з яких джерел про воєнні дії сповіщають медіа України. URL: <https://imi.org.ua/monitorings/vijna-v-novynahshho-i-z-yakyh-dzherel-pro-voyenni-diyi-spovishhayut-media-ukrayiny-i60709> (дата звернення 05.11. 2025)
6. Білобров А.В., Клімушин П.С. Використання технологій OSINT для отримання інформації. Протидія кіберзлочинності та торгівлі людьми: Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 27 травня 2020 року). С. 135–137.
7. Бондаренко І. Роль мас-медіа у висвітленні воєнних конфліктів: досвід України. Львів, 2020. С. 139-140.
8. Висвітлення війни в Україні у закордонних медіа. Інформаційна служба НСЖУ. URL: <https://nsju.org/novini/vysvitlennya-vijny-v-ukrayini-u-zakordonnyhmedia-u-lvivskomu-czentri-zhurnalistskoyi-solidarnosti-nszhu-obgovoryly-dosvidpolskyh-koleg/> (дата звернення 05.11. 2025)
9. Військова журналістика. український аспект: становлення української військової журналістики; місце військової журналістики у медіапросторі в період воєнного стану; правові підстави діяльності військових журналістів

- під час воєнних дій / Укл.: Копотун І. М., Коропатнік І. М., Микитюк М. А., Павлюк О. О., Пасіка С. П., Петков С. В. Київ. ВД «Професіонал», 2023. 676 с.
10. Гриценко О. Роль регіональних медіа у висвітленні воєнних подій. Дніпро, 2020. С. 20-28
 11. Головка С. Міжнародні стандарти журналістики в умовах війни. Харків, 2019. С. 200-230
 12. Глап'як А. Українські медіа в умовах війни. URL: https://www.wojskopolskie.pl/aszwoj/u/af/4e/af4ed5bc-903f-4dd6-ac34-5ec9a393b96b/ukrainskie_media_w_obliczu_wojny.pdf (дата звернення 05.11. 2025)
 13. Дорошенко С. Медіа і мораль: етичні виклики для журналістів у зоні конфлікту. Одеса, 2021. С. 20-29.
 14. Дорошкевич А. С. Гібридна війна в інформаційному суспільстві. Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». 2015. № 2. С. 21-28.
 15. Євтушенко Н. Українські ЗМІ в умовах війни: проблеми і перспективи. Тернопіль, 2022. С. 20-27.
 16. Жуковська Л. Закордонні медіа про війну в Україні: порівняльний аналіз висвітлення. Харків, 2021. С. 40-46.
 17. Жугай В. Висвітлення російсько-української війни 2022 року у ЗМІ. URL : <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle> (дата звернення 05.11. 2025)
 18. Журба Т. Етичні аспекти роботи журналістів під час воєнних дій. Одеса, 2020. С. 140-148.
 19. Зайченко В. Досвід висвітлення воєнних конфліктів у світових ЗМІ. Львів, 2019. С. 40-45.
 20. ЗМІ і війна: особливості поширення інформації та фото під час воєнного стану. Патформа прав людини. URL: <https://www.ppl.org.ua/zmi-ivijna-osoblivosti-poshirennya-informaci%D1%97-ta-foto-pid-chas-voyennogostanu.html> (дата звернення 05.11. 2025)

21. Іваненко М. Особливості висвітлення воєнної тематики у закордонних ЗМІ. Дніпро, 2022. С. 44-45.
22. Коваленко В. Українська воєнна журналістика: аналіз сучасних тенденцій. Київ, 2021. С. 100-105.
23. Ковальчук І. Особливості роботи журналістів у зоні бойових дій. Львів, 2019. 50 с.
24. Кохан С., Кінаш Р. Особливості підготовки і ведення Інформаційної війни Росією проти України. *Релігійний чинник та його використання у сучасній гібридній війні. Круглий стіл-дискусія.* С. 40–54. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/40363/2/RFMHW_2022_Kohkan_SFeatures_of_the_history_of_39-55.pdf (дата звернення: 05.11.2025).
25. Лавріненко А. Глобальна медіа-політика та український воєнний контекст. Київ, 2020. С. 8-10.
26. Лисенко Р. Інформаційна війна: роль медіа у формуванні громадської думки. Запоріжжя, 2020. С. 10-15.
27. Мак-Квейл Д. Теорія масової комунікації. Київ : Літопис, 2010. 538 с
28. Мартинюк С.О. Характеристика принципів функціонування OSINT у сфері національної безпеки. *Юридичний науковий електронний журнал.* 2021, № 9. С. 332–334.
29. Майже 2000 іноземних журналістів висвітлюють в Україні війну з Росією - Подоляк. *Детектор медіа.* URL: <https://detector.media/community/article/197359/2022-03-10-mayzhe-2000-inozemnykh-zhurnalistiv-vysvitlyuyut-v-ukraini-viynu-z-rosiieyu-podolyak/> (дата звернення: 05.11. 2025).
30. Мельник О. Інформаційна безпека журналістів під час збройних конфліктів. Черкаси, 2021. С. 45-46.
31. Минько О.В., Іохов О.Ю., Оленченко В.Т., Власов К.В. Використання технологій OSINT для отримання розвідувальної інформації. *Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління,* 2019, № 4(6). С. 201–208.

32. Михайленко, Р. Вплив воєнної журналістики на міжнародне сприйняття конфліктів. Одеса, 2022. С. 20-26.
33. Мина Ж. Історія становлення та особливості сучасного розвитку і безпеки військової журналістики в Україні // Інформація, комунікація, суспільство : матеріали 7-ї Міжнародної наукової конференції (17–19 травня 2018 року, Чинадієво). Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2018. С. 244–245.
34. Москаленко А. З. Два кити: Журналістика як система засобів масової інформації. Журналістика перехідного періоду. Київ : Школяр, 1997. 36 с.
35. Моргун А. Війна Росії проти України: тенденції конфліктного дискурсу в сучасних українських ЗМІ. URL: https://ipiend.gov.ua/wpcontent/uploads/2018/07/morhun_viina.pdf (дата звернення: 05.11.2025)
36. Момот Н.М., Москаленко Н.П. Інтерв'ю як інструмент персоніфікації журналіста / Н. П. Москаленко, Н. М. Момот // Міждисциплінарні дослідження науки XXI століття: матеріали Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції молодих учених та студентів (м. Київ, 1 грудня 2021 р.). Київ: Університет "КРОК", 2021. С. 179-181.
37. Нікітенко А. Закордонні медіа про війну в Україні: порівняльний аналіз. Тернопіль, 2022. С. 10-18.
38. Петрова Є. Психологічний вплив воєнної журналістики на аудиторію. Київ, 2020. С. 23-25.
39. Патлашинська І. Сучасна російсько-українська інформаційна війна: завдання, методи та особливості використання. URL: <http://www.regionalstudies.uzhnu.uz.ua/archive/28/15.pdf> (дата звернення: 05.11.2025)
40. Проноза І.І. Інформаційна війна: сутність та особливості прояву // Актуальні проблеми політики. 2018. Вип.61. С.76-84.
41. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 18 березня 2022 року «Щодо реалізації єдиної інформаційної політики в умовах воєнного стану»: Указ Президента України. *Рада національної безпеки і*

- оборони України. URL: <https://www.rnbo.gov.ua/ua/Ukazy/5295.html> (дата звернення: 05.11.2025).
42. Романенко Л. Фейки та пропаганда у висвітленні воєнних подій. Харків, 2019. 130 с.
43. Самуляк О. Переваги та недоліки мережевих ЗМІ. // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Культурологія. 2010. Вип. 6. С. 153–156.
44. Семен Н. Особливості подачі інформації про війну Росії проти України на ресурсі інформаційного агентства «Associated press». Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Журналістика. 2023. № 2. С. 33–38. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpjn_2023_2_7 (дата звернення: 05.11.2025)
45. Сидоренко Ю. Репортажі з гарячих точок: досвід українських журналістів. Львів, 2021. С. 18-20.
46. Стуканов С. Як європейські медіа висвітлюють російсько-українську війну? Що переосмислили, а що ні? URL: <https://detector.media/infospace/article/212914/2023-06-24-yak-ievropeyski-media-vysvitlyuyut-rosiysko-ukrainsku-viynushcho-pereosmyslyly-a-shcho-ni/> (дата звернення: 05.11.2025)
47. Супрун В. М. «Мова перемоги» в інформаційному дискурсі війни. // Обрії друкарства. 2022. Вип. 1(11). С. 131–142.
48. Ткаченко А. Медіа як інструмент інформаційної війни. Київ, 2020. С. 12-16.
49. Тріщук О., Гриценко О. Довіра українських користувачів до інтернет-медіа в умовах кризи, спричиненої пандемією COVID-19. // Обрії друкарства. 2021. Вип. 1(9). С. 74–86.
50. Ушакова Н. Еволюція воєнної журналістики на прикладі конфлікту в Україні. Одеса, 2022. С. 100-120.
51. Федоренко І. Міжнародні медіа про війну в Україні: аналіз наративів. Харків, 2021. С. 14-18.
52. Хоменко В. Журналістика в умовах гібридної війни: виклики та можливості. Київ, 2022. С. 16-19.

53. Цибулько О. Вплив соціальних мереж на висвітлення воєнних конфліктів. Дніпро, 2020. 202 с.
54. Цимбаленко Є. С. Таблоїдизація медіакомунікацій. // Наукові записки Інституту журналістики. 2013. Т. 50. С. 206–211.
55. Черненко, В. Ю., Кравченко, І. М. Воєнна журналістика: виклики та перспективи / В. Ю. Черненко, І. М. Кравченко // Розвиток сучасних медіа: монографія / за ред. Іванової О.О. Харків: ХНУ ім. В.Н.Каразіна, 2020. С. 89–102.
56. Чорнобай Т. Репортажі з фронту: етика та професійні стандарти. Львів, 2019. С. 10-16.
57. Шевченко П. Гарячі точки: робота журналіста під час бойових дій. Одеса, 2021. С. 10-19.
58. Юрченко С. Закордонні медіа про Україну: аналіз висвітлення війни. Київ, 2022. С. 19-23.
59. Яковенко М. Війна і медіа: роль журналістики у формуванні суспільного сприйняття. Харків, 2020. С. 30-32.
60. Янішевський О. Проблематика війни в Україні у пресі і медіа Польщі та України: проба огляду. // Обрії друкарства. 2023. Вип. 1(13). С. 128–144. URL: <http://horizons.vpi.kpi.ua/article/view/287519/281420> (дата звернення: 05.11.2025)
61. Яровой Т.С. OSINT як перспективний інструмент контролю за лобістською діяльністю в контексті державної безпеки. // Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління, 2019, № 4(6). С. 201–208.
62. Які обмеження та особливості роботи медіа діють в Україні під час великої війни. Детектор медіа. URL: <https://detector.media/infospace/article/203615/2022-10-11-yaki-obmezhennya-taosoblyvosti-roboty-media-diyut-v-ukraini-pid-chas-velykoi-viyny/> (дата звернення 05.11. 2025)

63. Як працювати журналістам під час воєнного стану. ІМІ. URL: <https://imi.org.ua/monitorings/yak-pratsyuvaty-zhurnalistam-pid-chas-voennogostanu-i44357> (дата звернення 05.11.2025)
64. 20 місяців повномасштабної війни в Україні на шпальтах світових ЗМІ: аналіз трендів та наративів. URL: <https://www.weareukraine.info/analytic/20-months-of-full-scale-war-in-ukraine-on-the-global-media-front-pages-analysis/> (дата звернення: 05.11.2025)
65. Brown T. The Role of Journalism in Conflict Zones / T. Brown // Global Media Perspectives. 2019. Vol. 8, No. 2. P. 22–30.
66. Krainikova T., Prokopenko S. Waves of Disinformation in the Hybrid Russian-Ukrainian War. //Актуальні питання масової комунікації. 2023. № 33. С. 12–26. URL: <https://cimc.knu.ua/issue/view/159/140> (accessed Nov 05. 2025)
67. Lazarsfeld P. Radio and the printed page. Copyright, 1940, by Duell, Sloan and Pearce NY. Collection of the Prelinger library. San Francisco, California, 2006. 382 p. URL: <https://ia601406.us.archive.org/4/items/radiotheprintedp00lazarich/radiotheprintedp00lazarich.pdf> (accessed Nov 05 2025)
68. Lewin K. Forces behind food habits and methods of change. Bulletin of the National Research Council. 108: Pp. 35–65.
69. McCombs M.E., Shaw D.L. The agenda setting function of mass media. PublicOpinion Quarterly. 1972. Vol. 36.
70. McLuhan M. Understanding Media. Florida, New York & Philadelphia: Taylor & Francis. 2001. 400 p.
71. Taylor R., Johnson D. Ethics in War Reporting / R. Taylor, D. Johnson // Ethics and Media Studies Journal. 2021. Vol. 15, No. 4. P. 65–72.
72. World Press Freedom Index 2023. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://rsf.org/en/index2023> (дата звернення: 06.12.2025).